

Anotace:

Studie mapuje vývoj oblasti "obnovy/tvorby lidových tradic" v Ateliéru Divadlo a výchova. Práce *Krajina, místo, historie VI.* logicky navazuje na studii Moniky Okurkové *Krajina, místo historie* a završuje cyklus inscenací ve Stříbrných horách realizované studenty ADaV DIFA JAMU. Na příkladu vzniklé inscenace *Béďa, pohádka o Faustovi* se práce pokouší definovat použité divadelní principy, které jsou zde využívány. Cílem studie je zodpovědět na otázku, zdali jsou tyto principy použitelné v jiném kontextu (tj. v jiné krajině, na jiném místě, s jiným historickým vývojem) pro budoucí tvorbu studentů Ateliéru DaV.

Klíčová slova:

Ateliér Divadlo a výchova, Matěj T. Růžička, divadlo v netradičním prostoru, paradivadlo, tradice, Faust

Abstract:

The study analyses the development of the (re)creation of popular traditions in the Atelier Theatre and Education. The work *Landscape, place, history VI.* logically continues the study of Monika Okurková, *Landscape, place, history*, and crowns a cycle of inscenations in Stříbrné hory carried out by the students of the Atelier of Theatre and Education, Theatre Faculty, Janáček Academy of Music and Performing Arts (ADaV DIFA JAMU). The work tries to define and explain all the theatrical principles used throughout the study on the example of the inscenation *Béďa, a fairytale about Faust (Béďa, pohádka o Faustovi)*. The aim of this study is to find out whether these principles could be used in another context (that means in another landscape, in another place, and with a different historical course) for the future productions of the students of ADaV.

Key words:

Atelier Theatre and Education, Matěj T. Růžička, theatre in non-traditional spaces, paradivadlo, specific research, tradition, Faust

Marie Bravencová:

Krajina, místo, historie VI.

Divadlo je umělecký akt, který vzniká a zaniká v krátkém okamžiku jednoho představení, jednoho setkání herců s diváky v určitý moment, na určitém místě s určitými lidmi a pro určité lidi. Právě kouzlo daného okamžiku a jeho neopakovatelnosti, je (dle mého názoru) pro nás divadelníky hlavním motorem k dalším činnostem a stejně tak pravděpodobně i důvodem diváků k další návštěvě divadla. Ovšem jak uvádí Miroslav Klíma, „[...] zhruba 25 % populace kulturu snese, asi 15 % lidí má jistý, prokazatelný a aktivní zájem o kulturu a umění. To jsou ti, kteří mohou divadelní aktivitu přijímat s jistou otevřeností a zájmem. Ve společnosti můžeme přibližně počítat s 3 % populace, těch 15 % je rezerva.“¹ Obávám se, že pokud bychom provedli výzkum, v němž bychom mapovali zájem o divadelní umění mezi obyvateli Stříbrných Hor a okolí, došli bychom k číslu ještě nižšímu. „Většina návštěvníků-obyvatel pravidelně nenavštěvuje žádné divadlo. Po rozhovoru s místními se ukázalo, že někteří obyvatelé Horního města či Stříbrných Hor v divadle ještě nikdy nebyli.“² Jak je tedy možné, že každé přestavení ve Stříbrných Horách zhlédne v průměru přibližně sedmdesát diváků? V tomto případě je zkrátka jasné, že nedostaneme „Mohameda k hoře, ale musí hora k Mohamedovi.“ Předchozích pět inscenací,³ které vznikly v rámci tohoto projektu, popisuje ve své studii *Krajina, místo, historie*⁴ Monika Okurková (absolventka Ateliéru Divadlo a výchova na Divadelní fakultě JAMU).⁵ Ve studii *Krajina, místo, historie VI.* proto přirozeně navážeme na základy této práce a pokusíme se prohloubit a blíže specifikovat již zformulované principy této tvorby, konkrétně na příkladu inscenace *Beďa, aneb pohádka o Faustovi*.

V úvodu práce mapuje oblast paradivadla na půdě ADaV, divadlo v netradičním prostoru a zaměřuje se rovněž na **vývoj oblasti obnovy/tvorby lidových tradic**. V další části studie uvede čtenáře do kontextu celého projektového cyklu - představí jeho specifika a také východiska pro vznik a realizaci všech projektů tohoto cyklu. Ve třetí kapitole je cílem práce popsat a analyzovat osobité výrazové prostředky tvorby, které zde byly využity.

Otázky, které si budeme klást během studie, zní:

- Jaké divadelní principy byly použity při tvorbě inscenace *Beďa, aneb pohádka o Faustovi*?
- Je možné tyto principy využít k tvorbě inscenací v netradičním divadelním prostoru v jiném kontextu (tj. v jiné krajině, na jiném místě, s jiným historickým vývojem)?
- Mohou studenti uvedené principy využít ve svých vlastních projektech?

V závěru práce se pokusíme na výše uvedené otázky odpovědět.

1. Vývoj oblasti obnovy/tvorby lidových tradic v ADaV

Na půdě ADaV nalezneme řadu projektů, které si kladou za cíl obnovit, vytvořit či obohatit lidové tradice v určitém regionu. Uvádím zde hlavně výraznější projekty tohoto typu, které jsou zaznamenány ve zveřejněných studiích, zachovaly si několikaletou tradici a popř. pokračují či na ni navazují i v současnosti. Prvotním impulzem pro jejich vznik je většinou intenzivní vztah konkrétního studenta/absolventa či pedagoga k danému kraji. Vztah k místu je pro uvedené projekty často stěžejním faktorem a jen v ojedině-

¹ CÍLEK, Václav - SCHMELZOVÁ, Radoslava (ed.) *Divadlo v netradičním prostoru, performance a site specific. Současné tendence : [úvodní publikace]*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2010. ISBN 978-80-7331-184-1. s. 41.

² OKURKOVÁ, Monika. *Krajina, místo, historie. Divadelní pokus o obnovu lidových tradic ve vesnici Stříbrné hory. Akademické studie DIFA JAMU* [online], 21. listopadu 2016 [cit. 10. prosince 2016], s. 5. Dostupné na internetu: <<http://www.jamu.cz/img/akademicke-studie-difa-jamu/studie/studie/archiv-clanku/okurkova-monika-krajina-misto-historie.pdf>>.

³ Pozn.: Jedná se o inscenace: *Pokolení .. kousek příběhu Malé Velké ženy* (2013), *Záře .. divadelní příběh o dívce z křížku u cesty v Najfunku ..* (2014), *Jak Frgoši .. zabili holku ..* (2014), *Poslední kovboj* (2015) a *Láska za časů cholery* (2015).

⁴ OKURKOVÁ, Monika. *Krajina, místo, historie. Divadelní pokus o obnovu lidových tradic ve vesnici Stříbrné hory. Akademické studie DIFA JAMU* [online], 21. listopadu 2016 [cit. 10. prosince 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.jamu.cz/img/akademicke-studie-difa-jamu/studie/studie/archiv-clanku/okurkova-monika-krajina-misto-historie.pdf>>.

⁵ Dále uváděno pouze jako ADaV a DIFA JAMU.

lých případech se skupina divadelníků vydává do jimi neznámého kraje bez znalosti kontextu a historie tohoto místa, aby se pokusili vytvořit inscenaci pro tuto cílovou skupinu s tématy, která s sebou daný kraj nese. Uvedené projekty jsem pro upřesnění rozdělila do dvou skupin – paradivadlo a divadlo v netradičním prostoru.

1.1. Paradivadlo

Pojem paradivadlo chápeme jako divadelní aktivitu využívající divadelních prostředků, která ale není zaměřena na estetickou tvorbu a odehrává se mimo instituce. „*Probíhá mimo a vedle divadla, ale zároveň souběžně, paralelně s ním.*“⁶ Jan Roubal v publikaci *Divadlo, jako neodhozený žebřík*⁷ definuje paradivadlo jako pojem, jenž má vyjadřovat jisté kondominium mezi divadlem a ne-divadlem, estetikou a etikou, uměním a životem. Za paradivadelní v tomto smyslu můžeme proto považovat i řadu kulturně společenských fenoménů (kulturní antropologie hovoří o tzv. „kulturních performancích“). Z výrazně divadlu příbuzných forem těchto kulturních performancí lze z historie připomenout např. masopust, karnevaly, jízdy Králů, hody na Jižní Moravě apod.

Roubal v uvedené publikaci odkazuje na rozdělení paradivadla dle Morawského, tj. na čtyři základní linie:

- **deritualizující**, jehož cíl spočívá v odkrytí konvencí a společenských stereotypů; řadíme sem **alternativní divadlo**,⁸ **experimentální divadlo**⁹ nebo **performance**¹⁰
- linie **ritualizující**, jež „*usiluje o ožívování hlubinných významů sakrálních i laicko-humanistických prvků různých zachovalých obřadů, ale i každodennosti obyčejného života.*“¹¹ Touto cestou má připomenout obecné hodnoty, jakými jsou např. přátelství, vztah k přírodě, svoboda, apod.; mezi takové obřady pak řadíme např. různé karnevaly, masopusty atd.
- linie **sebeintegrující**, jehož smyslem je hledání společenského alternativního stylu a hodnot v určité uzavřené skupině či komunitě
- linie **integrující** - tento typ paradivadla záměrně ruší hranici mezi divákem a hercem, cílem je zejména tvořivá spoluúčast; z této linie vychází řada principů využívaných v divadelní/dramatické výchově; jsou klíčové také ve studijních plánech ADaV; každoročně máme možnost řadu výstupů těchto forem paradivadla zhlédnout na festivalu Sítko (např. divadlo fórum, participační diva-

⁶ PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník*. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 80-700-8157-0. s. 293.

⁷ ROUBAL, Jan - KOVALČUK, Josef - MOTAL, Jan. *Divadlo jako neodhozený žebřík. Texty o autorském, alternativním a studiovém divadle*. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2015. ISBN 978-80-7460-085-2. s. 21-24.

⁸ Alternativní divadlo, které stojí proti komerčnímu, státnímu a dotovanému divadlu, stejně jako divadlo experimentální. Využití minimálních prostředků paradoxně umožňuje vyvinout větší iniciativu při zkoušení nových forem a „[...] odpoutat se od ekonomických a estetických závislostí.“ (PAVIS, 2003, s. 26).

⁹ Experimentální divadlo: „[...] je nejen protikladem divadla tradičního, komerčního a měšťanského (jehož principy jsou finanční rentabilita a používání osvědčených uměleckých ‚receptur‘), ale i klasického repertoárového divadla, které uvádí pouze známé hry a autory. Jde tedy spíš o postoj umělců k tradici, instituci a komerci, než o určitý žánr.“ (PAVIS, 2003, s. 142)

¹⁰ „Performance je široká funkční oblast umění prezentovaného a konzumovaného za bezprostředního kontaktu tvůrců s vnímateli. Obecně je to každé živé, teatralizované předvádění uměleckého díla. Nejenom tedy každé divadelní představení, ale i každou bezprostřední hudební produkci, každé sebeředávání (svých výkonů, svých produktů) veřejnosti lze chápat jako zvláštní případ performance v širším slova smyslu.“ (PAVLOVSKÝ, 2004, s. 214)

¹¹ ROUBAL, Jan - KOVALČUK, Josef - MOTAL, Jan. *Divadlo jako neodhozený žebřík. Texty o autorském, alternativním a studiovém divadle*. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2015. ISBN 978-80-7460-085-2. s. 22.

dlo);¹² dále se sem řadí také divadelní workshopy, které jsou důležitým aspektem činnosti ADaV.¹³

Tyto paradivadelní tendence jsou v oblasti divadla ve výchově natolik časté, že by stačily na několik samostatných výzkumů a studií. Pro zúžení výběru zde uvedeme jen ty, které mají za cíl obnovu (tvorbu) určité lidové tradice a mají tak jasné pojítko s projektovým cyklem *Krajina, místo, historie*.

V oblasti paradivadla nalezneme řadu projektů, v rámci nichž se studenti či absolventi ADaV aktivně podílí na obnově či udržení lidových tradic ve svém rodném kraji. Ať už se jedná o obnovu masopustu, hodů, Jízdy králů apod. Příkladem uvádím studentku Michaelu Mikulovou, která se intenzivně zajímá o folklór na Slovácku a aktivně se podílí na zachování tradic v obci Zlechov¹⁴ a absolventa ADaV Petra Pěchy, který se o folklór a folklórní tradice na Slovácku zajímá taktéž, konkrétně pak ve městě Kunovice.¹⁵

Další podobné paradivadelní prvky nese také průvod, jenž se uskutečnil v rámci festivalu Mezi panely. Kládli si za cíl obyvatele městské části Brno-Bohunice informovat o konání festivalu a oživit veřejný prostor. Aktéry a organizátory této akce byli studenti DIFA JAMU a členové divadelního souboru PIRKO. „V místech, jako jsou sídliště ve velkoměstech, se takové tradice budují stejně těžce jako ve Stříbrných Horách. Vytvořit vědomí určité sounáležitosti a příslušnosti k danému místu není úplně lehké.“¹⁶

1.2. Divadlo v netradičním prostoru

Tuto oblast divadla nalezneme ve většině divadelních publikacích pod heslem *pouliční divadlo* např. v *Divadelním slovníku* Patrice Pavise, v *Teatrologickém slovníku* Petra Pavlovského či ve *Slovníku českého alternativního divadla* Jana Dvořáka.¹⁷ Více se touto problematikou zabývá Peter Scherhauser ve studii-fragmentu *Takzvané pouliční divadlo*, kde po důkladném rozboru těchto dvou pojmů upozorňuje, že nám ani jedno ani druhé pro zkoumanou oblast divadla vyhovovat nebude. „Pouliční“ totiž, „kromě toho, že silně připomíná pouliční stánkový prodej brakového zboží a žebrání – by mohlo znamenat, že nepřipouštíme žádné jiné hraní pod širým nebem, než na ulicích, že nepřipouštíme divadelní kreace v parcích, v kamenolomech, na předměstích, na stadionech, v opuštěných fabrických dvorech, na nádražích, na řekách či v přístavech atd.“¹⁸ Scherhauser zpochybňuje v tomto případě i pojem „divadlo“, konfrontuje jej se současnými tendencemi tvorby „performance“ a „paradivadelních událostí“. Nejpřesnější pro naše potřeby bude definice Jana Kopeckého ze studie *Divadlo a skutečnost*, který pojem vymezuje následovně: „Kdekoliv, kde vznikne na základě společného vědomí (konvence) divadla vztah divák – herec, který je východiskem vzniku divadelní fikce, vznikají a organizují se další atributy divadla a divadelnosti. Kontakt dvou aktivit, schopných obrazové projekce, způsobuje, že hmota, prostor, čas, děje, zkušenosti i dějiny se

vymykají životní podmíněnosti a determinovanosti. Děje získávají opakovatelnost, čas zvratnosti, zkušenost je materiálem ztvárňování v novém, divadelním pořádku.“¹⁹

Pokud budeme používat pojem „netradiční divadelní prostor“, vnímáme jej jako „[...] jako takovým typem fyzického prostoru, který není pro divadelní činnost obvykle využíván, anebo jakýmkoliv fyzickým či meta-fyzickým (například sociálním) prostorem, jenž je využíván divadelně novým způsobem.“²⁰

V této kapitole se zaměřím především na projekty, v nichž můžeme nalézt podobnost inscenacím uváděným ve Stříbrných Horách. Jedná se o intenzivní dílny, v rámci kterých se zkouší inscenace vycházející z témat daného kraje. Konkrétně zmíním především projekty Vítězslava Větrovce, které jsou do velké míry inspirací pro projekty ve Stříbrných Horách, dále projekt *Letní divadelní dílna Chotěborky* organizovaný SVC Lužánky a vedený absolventy a studenty ADaV. Dále do této oblasti můžeme zařadit také projekt *Otevřené muzeum* v Horním Maršově, na kterém se podílí absolventka ADaV Anna Klimešová

1.2.1. Inscenace ve Velké Lhotě

Vítězslav Větrovec, režisér, pedagog a student doktorského studia na DIFA JAMU, je společně s Josefem Kovalčukem, divadelním dramaturgem, scenáristou a dlouholetým pedagogem DIFA JAMU, hlavním nositelem myšlenky divadelních projektů ve Velké Lhotě a aktivně se podílí na kultuře v této vesnici nedaleko Telče.²¹ Již devátým rokem každoročně režiruje „[...] divadelní inscenace, které vycházejí z místních lidových obyčejů, zvyklostí, písni a historie regionu. Každý rok je inscenace věnována jednomu místnímu tématu (tradiční lidová svatba, lípa stojící po několika staletí na zdejší návsi, život místního vesnického „blázna“).“²²

Větrovec pro vznik inscenací využívá především místní historické události, tradice a pověsti. Tematické zaměření je vždy úzce spjaté s místní societou a navazuje na počáteční myšlenku Josefa Kovalčuka - obnova lidových tradic ve Velké Lhotě. V průběhu jednotlivých realizací projektu se záběr inscenovaných témat rozšiřuje a přesahuje i místní societu. Od dobových, literárních inspirací z tohoto kraje, kterým se Větrovec věnoval v prvních ročnících projektu (např. zápis původních velkolhoteckých pašijí), cesta „[...] postupně vedla spíše k uplatňování aktuálnějších témat, která se dosud nacházela v živé paměti vesnice a která tvůrcům poskytla možnost promluvit a dotknout se svého publika příměji a lépe.“²³ Občané a jejich paměti jsou tedy hlavním inspiračním zdrojem pro další inscenace. Pro tento typ hledání námětu je logicky nutné udržovat s místními kontakt, ptát se, naslouchat. Větrovec i se svými herci a studenty pravidelně vyjíždí do Lhoty, aby provedli tzv. „předvýzkum“, kde se studenti s místními seznámí a tyto dvě komunity se díky neformálním rozhovorům o tomto kraji rychle propojí.

Tvůrčí tým byl v počátku projektu úzce vázaný na DIFA JAMU. Projekt byl určen studentům Ateliéru dramatické výchovy (dnes ADaV). Postupně se projektu zúčastnili i studenti jiných oborů a také studenti zahraničních univerzit, kteří na JAMU studují v rámci programu Erasmus. Větrovec v rámci studijních cest získával k obci Velká Lhota stále hlubší osobní vztah, což se projevilo i v pozdějších realizacích projektového cyklu, kdy se do něj zapojily i místní spolky a občané a vznikla tak tvůrčí symbióza místních občanů se studenty DIFA JAMU a dalšími účastníky „velkolhoteckého divadelnění“. Toto aktivní zapojení místních obyvatel do procesu tvorby dává projektu další impuls a „život“. Zapojení Větrovce do místní komunity vyústilo v současné době k tomu, že on sám našel ve Velké Lhotě své bydliště, a může se tak věnovat

¹² „Festival Sítko vzniká každoročně v rámci Ateliéru divadla a výchovy na Divadelní fakultě JAMU. Cílem festivalu je především setkání současných, minulých a budoucích studentů Ateliéru divadla a výchovy, při němž dochází k prezentaci výstupů na ateliéru v uplynulém roce vzniklých (bakalářských projektů, magisterských inscenací či projektů jednotlivých ročníků a studentů). Taktéž nabízí prostor pro prezentaci amatérských souborů vedené absolventy našeho ateliéru...“ Co je to Sítko. Sítko © 2017 [online]. 3. ledna 2017 [cit. 3. června 2017]. Dostupné na internetu: <<http://sitko.jamu.cz/sitko.html>>.

¹³ Volně dle Roubalovi studie z: ROUBAL, Jan - KOVALČUK - Josef, MOTAL, Jan. *Divadlo jako neodhozený žebřík. Texty o autorském, alternativním a studiovém divadle*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2015. ISBN 978-80-7460-085-2. s. 22.

¹⁴ Tomuto tématu se věnuje také ve své bakalářské práci: MIKULOVÁ, Michaela. *Využití lidového folklóru v neprofesionálním divadle*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014. Bakalářská práce.

¹⁵ PĚCHA, Petr. *Folklorní divadlo* (diplomová práce). Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2011. Diplomová práce.

¹⁶ Uvedla v rozhovoru Silva Macková, vedoucí ADaV (listopad 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

¹⁷ PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník*. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 80-700-8157-0,

PAVLOVSKÝ, Petr (ed.) *Základní pojmy divadla. Teatrologický slovník*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-727-7194-9 a DVOŘÁK, Jan. *Alt.divadlo. Slovník českého alternativního divadla*. Praha: Pražská scéna, 2000. ISBN 80-861-0213-0.

¹⁸ SCHERHAUSER, Peter - SUCHOMELOVÁ, Jaroslava (ed.) *Takzvané pouliční divadlo. Studie-fragment*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2002, s. 18. ISBN 80-854-2972-1.

¹⁹ KOPECKÝ, Jan. *Divadlo a skutečnost*, In: *Slovenské divadlo*, 1965, č. 3, s. 316.

²⁰ CÍLEK, Václav - SCHMELZOVÁ, Radoslava (ed.) *Divadlo v netradičním prostoru, performance a site specific. Současné tendence: [úvodní publikace]*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2010, s. 8. ISBN 978-80-7331-184-1.

²¹ Velká Lhota (Volfířov). In: *Wikipedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 10. prosince 2016]. Dostupné na internetu:

<[https://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Lhota_\(Volf%C3%AD%AD%C5%99ov\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Lhota_(Volf%C3%AD%AD%C5%99ov))>.

²² VĚTROVEC, Vítězslav. *Obnova paměti vesnice – Inscenační činnost ve Velké Lhotě v letech 2008-2012. Akademické studie DIFA JAMU* [online], 5. srpna 2013 [cit. 10. prosince 2016], s. 1. Dostupné na internetu:

<<http://akademickestudiedifa.jamu.cz/studie/studie/archiv-clanku/vitezslav-vetrovec-obnova-pameti-vesnice-inscenacni-cinnost-ve-velke-lhote-v-letech-20082012.html>>.

²³ Tamtéž s. 2.

rozvoji místní kultury podstatně intenzivněji než doposud. Lze říci, že Větrovcova cesta vede od „školního“ projektu realizovaného ve specifickém místě k poznání místní society, a dokonce až k samotnému aktivnímu se zapojení do společensko-kulturního života obce.

1.2.2. Letní divadelní dílna Chotěborky

První ročník dílny proběhl v roce 2013 z popudu Petra Davida, absolventa ADaV, v současné době vedoucí Divadelního a tanečního oddělení SVČ Lužánky-pracoviště Lidická.²⁴ Hlavní idea projektu je postavena na tvorbě divadelního tvaru v průběhu sedmi dnů, následném kočování. Dílna se odehrává po celou dobu v obci Chotěborky.²⁵ Účastníci dílny přijedou na místo a jsou seznámeni se základní koncepcí inscenace. V průběhu sedmi dnů vzniká na místě inscenace. Premiéra představení probíhá v obci Chotěborky a následující den odjíždí účastníci s představením kočovat po okolních obcích (např. Velký Vřešťov, Kuks, Miletín, Chlum). Dílny se účastní převážně děti a adolescenti z řad divadelních kroužků probíhajících během školního roku v SVČ Lužánky – pracoviště Lidická. Dílna je pomyslným vrcholem návštěv „dramatáku“ a spojuje v sobě intenzivní divadelní tvorbu, společné zážitky i netradiční divadelní prostor a prostředky. Důležitou složkou je vždy hudba - každoročně jsou do projektu přizváni různí neprofesionální hudebníci a hudební uskupení. Tematicky *Letní divadelní dílna Chotěborky* vychází z místního kontextu v oblasti Podkrkonoší, kde tvůrčí tým hledá různé inspirační zdroje. V roce 2013 byly inspirací pověsti vzájemící se ke Smírčím křížům. Inspirací byly lidové pověsti šířené v rámci ústní lidové slovesnosti a dále příběhy z knihy Vladimíra Preclíka *Smírčí kameny*.²⁶ Inscenace byla uvedena pod názvem *Memento mori*.²⁷ V roce 2014 se tvůrčí inspirovali životem a dílem Karla Jaromíra Erbena, rodákem z nedalekého Miletína. Inscenace se jmenovala *Ze života K. J. E.*²⁸ a představení se i v Miletíně hrálo. Rok 2015 byl věnován Velké Válce, materiály k tomuto představení byly shromažďovány z místních kronik, především z kroniky obce Vilantice, Chotěborky a Dubenec. Inscenace nesla název *Mému národu*. Zatím poslední ročník byl věnován Janu Amosi Komenskému, inspirací byl spis *Labyrint Světa a ráj srdce*.²⁹ Inscenace slula *Labyrint Svět*.³⁰ Letní divadelní dílna se odehrává v osadě Chotěborky, konkrétně se zkouší v areálu bývalého hostince a fary. Samotný projekt je rozdělen do dvou paralelních tvůrčích skupin. První skupina je určená především pro děti a méně zkušené divadelníky, cílem je vytvořit představení a premiérovat jej přímo v Chotěborkách. U této skupiny odpadá proces reprízování a kočování. Druhá tvůrčí skupina je složená z účastníků napříč mezi divadelními soubory a jsou do ní zapojeni již zkušenější a starší „divadelníci“. Zkouší se v průběhu týdne, premiéra je společná s první skupinou. Tato starší kočovná skupina následně odjíždí kočovat po okolí a začíná proces reprízování.

Tuto dílnu během čtyř let její existence vedla již řada absolventů a studentů ADaV. Petr David je hlavním organizátorem a drží myšlenku tohoto projektu, dále se na vedení dílny podílela každoročně (s výjimkou prvního ročníku) Monika Jelínková a Marie Bravencová. V rámci jednotlivých ročníků to pak byli: Věra Bělehrádková, Michal Mančík, v loňském ročníku pak Lukas Kavín, Iveta Kocifajová a Anna Kekeláková.

²⁴ Divadelní a taneční oddělení. *Pracoviště Lidická* [online], [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <http://lidicka.luzanky.cz/oddeleni/divadelni_a_tanecni_oddeleni/>.

²⁵ Chotěborky. *Wikipedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Chot%C4%9Bborky>>.

²⁶ Příběhy vyprávějí historii tzv. smírčích křížů, jako symbolu pokání a konečného usmíření na místě provedené zločinu. Smírčí kříže jsou staré kamenné objekty roztroušené v Čechách a na Moravě v místech, kde došlo v dřívějších dobách k vraždě. Podle tradice bylo povinností pachatele vystavět na místě zločinu kříž jako symbol pokání a konečného smíření. Více viz: PRECLÍK, Vladimír. *Smírčí kameny*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0174-2.

²⁷ Memento mori. *YouTube* [online], [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=9OhqNi9ZgY&t=4s>>.

²⁸ Ze života K. J. E. *YouTube* [online], [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=f4Nab73K7pl&t=1507s>>.

²⁹ KOMENSKÝ, Jan Amos - KOLÁR, Jaroslav - SELUCKÁ, Markéta - HAVELKA, Tomáš (ed.) *Labyrint světa a ráj srdce*. V České knižnici vyd. 2. Brno: Host, 2014. Česká knižnice (Host). ISBN 978-80-7491-154-5.

³⁰ Labyrint Svět. In: *YouTube* [online], [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=PbxHEiBmURw>>.

1.2.3. Otevřené muzeum v Horním Maršově

Absolventka ADaV Anna Klimešová je iniciátorkou akce *Otevřené muzeum* ve své rodné obci, v Horním Maršově³¹ v Krkonoších. Tato akce sice již nese prvky paradivadla, ovšem zdroje uvádí, že i zde vznikala několikrát inscenace „na míru“ a to od studentů brněnských vysokých škol (především JAMU), pod režijní taktovkou Vítězslava Větrovce. I zde vycházela témata inscenací z daného místa a jeho historie. Inscenace *O chudé děvečce maršovské* vznikla v roce 2013 a jednalo se o montáž zápisů z dobových kronik a porůznu sesbíraných informací o maršovské faře a o čtyřsetleté lípě, která je její sousedkou již po několik staletí. „Zpracovává témata mizení, odcházení, zapomínání a také umožňuje divákům nahlédnout atmosféru, kterou bylo dáno divadelníkům při přípravě inscenace zakusit při týdenním pobytu a zkoušení v Horním Maršově či při studiu rozličných materiálů (etnografické, historické, geografické a jiné studie, lokální kroniky aj.). Inscenaci bude hudebně doprovázet i místní pěvecký sbor Berthold, díky kterému v ní zazní i lokální lidové písně. Režie: Vítězslav Větrovec Scénář: Vítězslav Větrovec Hrají: Josef Zachar, Lenka Fajmonová, Jana Nechvátalová, Slavek Von Bielski Hudba: Tereza Koláčková.“³²

U této akce jde však především o společné setkání místních obyvatel a jeho hlavním cílem je vzbudit v místních zájem o historii tohoto místa, stejně tak i o jeho budoucnost a oživit veřejný prostor tohoto městečka. „Otevřené muzeum je otevřenou, živou, kulturní platformou, která vytváří projekty v různých kontextech a na různých místech po celé obci. (Pivoar, náměstí, obecní úřad, fara, vinotéka Nade dnem, louka Havranka atd.) Otevřené muzeum je oživením, přítomněním genia loci místa Horního Maršova. Cílem projektu je především vzbudit zájem lidí o místo, kde žijí. Projekt slouží k zastavení, zamýšlení, ale i ke vzájemné komunikaci a navázání dialogu.“³³ Tato akce se těší již pětileté tradici, v rámci níž se každý rok snaží organizátoři hledat novou přidanou hodnotu tohoto setkání, zpestřit program a najít pro obyvatele aktuální či palčivá témata. Jelikož akce vzniká na základě dobrovolnictví, není projekt detailně zdokumentován, Anna Klimešová však první z ročníků popisuje ve své bakalářské práci *Hledání dramatického potenciálu místa a jeho využití v divadelní tvorbě*.³⁴ Anna ve své práci uvádí: „[...] První ročník Horní Maršov – Otevřené muzeum 2010 vycházel z tématu *Dnů evropského kulturního dědictví, které neslo název ‚Duše památek‘. Když jsem se pak dozvěděla, že barokní fara, kterou čekala těsně po akci rekonstrukce, bude přístupná veřejnosti a my bychom ji mohli prozkoumat a zhmotnit jejího genia loci, byla jsem štěstím bez sebe.*“³⁵ K druhému ročníku festivalu pak podotýká toto: „[...] Hlavním tématem druhého ročníku festivalu Horní Maršov – Otevřené muzeum bylo *Osídlování, přesídlování a usídlení*. Inspirací pro toto téma jsme našli v historických událostech, které formovaly současnou podobu obce, v asociacích, které se týkají přítomnosti (např. vzácné usídlení ptáka Chřástala polního v maršovských lukách) a dalších pramenech (Bible – Velká potopa světa). *Osídlování, přesídlování a usídlení je nikdy nekončící koloběh, který se děje neustále a zásadně ovlivňuje osudy lidí i charakter krajiny. Téma se týkalo zanechávání stop v místě, kde se nacházíme, jejich vrstvení a odkrývání. V rámci festivalu se uskutečnilo sympozium site specific, pod vedením Tomáše Žížky, kterého jsme přizvali ke spolupráci. Výstupem byly instalace v krajině a veřejném prostoru, denní a večerní performance. Sympozia se zúčastnili studenti výtvarných a divadelních uměleckých škol z Brna, Prahy a Liberce.*“³⁶

Na základě uvedených projektů, je tedy zřejmé, že studenti ADaV netradiční formy divadla (mluvíme-li o divadle v netradičním prostoru či paradivadelních aktivitách) přirozeně využívají a jsou jedním z pilířů její tvorby. K otázce, zdali má obnova (tvorba) lidových tradic v našem Ateliéru místo, se vyjádřila profesorka Silva Macková následovně: „*To bez pochyby má. Určitě k tomu naši studenti inklinují. Je to celkově velmi důležité, udržet kulturu v daném místě. Dříve to více držely ochotnické soubory, které ty kulturní*

³¹ Viz. *Horní Maršov* [online], [cit. 19. listopadu 2016]. Dostupné z: <<http://www.hornimarsov.cz/>>.

³² Horní Maršov - Otevřené muzeum. *Facebook* [online], [cit. 18. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <https://www.facebook.com/pg/Horn%C3%AD-Mar%C5%A1ov-Otev%C5%99en%C3%A9-muzeum-230163543690289/photos/?tab=album&album_id=656531324386840>.

³³ Záměr a cíle projektu. *Otevřené muzeum* [online], [cit. 18. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.otevrenemuzeum.cz/o_projektu/zamer_a_cile_projektu.html>.

³⁴ KLIMEŠOVÁ, Anna. *Hledání dramatického potenciálu místa a jeho využití v divadelní tvorbě*. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér Divadlo a výchova, 2013. Bakalářská práce.

³⁵ Tamtéž s. 44.

³⁶ Tamtéž s. 48.

akce spravovaly, ale těch už nezůstalo tolik, velká část se jich rozpadla. Pokud od studenta očekáváme, že překročí to své pracovní zařízení, kdy je učitel ZUŠ, tak se mu otevírají různé možnosti, jak oslovit více divadlem, nebo paradiadlem, to samotné místo a obyvatele.“³⁷

2. Krajina – místo – historie

Každého jedince určuje a formuje místo, ve kterém vyrůstá. Ono místo je silně ovlivněno krajinou - krajinou kulturní, kterou přetvořil člověk. Do krajiny tak, jako do paměti, uložil události historické a to, jak státoporné (pozůstatky válečných konfliktů a obrany), tak i příběhy obyčejné (stopy po lidských obydlích a činnosti), příběhy jednotlivců a jejich radosti i trápení (boží muka, hřbitovy...). Specifickou oblastí je v kontextu České republiky pohraničí - Sudety. Území zpočátku nazývané v kontextu geografickém: Sudety - označení pásu horských pásem (především Krkonoš a Jeseníků). Později v 19. století využitím etnografie pro pojmenování obyvatel Sudet - pojmenování pro majoritně zastoupené německé obyvatelstvo. Za první republiky se prosadil nový význam - a to politický, který po Mnichovské dohodě dostal skutečný správní význam: Sudetenland. Události 2. světové války a následného poválečného německého odsunu, jakož i proces osidlování a politika komunistické strany záměrně nechaly zaniknout většinu tradic, kulturních a historických památek a především vazeb v rámci lidského společenství.

I přesto je v prostoru česko-německého pohraničí genius loci silný, i když jsou obecně známá všechna stadia, kterými zdejší kultura prošla při ubývání tradičního povědomí, při hledání vlastní minulosti a při kladení si otázek, jak vůbec dál. Další příčinou intenzity ducha místa je, že můžeme cítit, jak se dnes alespoň některé tyto tradice tamní obyvatelé snaží obnovit. Stříbrné Hory bohužel nejsou tímto případem, pokusy o obnovu určitých zvyků zde nalezneme, ale v dosti zvláštní podobě (např. se zde koná každoroční vinobraní, v kraji, kde žádné vinice široko daleko nenalezneme, dále zde probíhají Hornické dny a Hornoměstské hody, v rámci kterých probíhá např. mezinárodní turnaj v nohejbale či disco show Pavla Šíra).³⁸ Jáchym Panáček hudebník projektů ve Stříbrných horách v rozhovoru uvedl: „*My tam žádné tradice vlastně nemáme - my jsme Sudeťáci, takže se tam hodně chlastá.*“³⁹ Lukáš Nedomlel hudebník projektů ve Stříbrných horách doplnil: „*Taky mě napadá hlavně ten chlast. Jsou tam třeba čtyři akce za rok, kdy se ti lidi sejdou a pijou. Organizují to pořád ti samí lidi, ale to je hlavně v Rýmáku.*“⁴⁰ Máme tam třeba soutěž v pojídání knedlíků, i tam to je hlavně o tom pítí (smích).“⁴¹ Obnova tradic původních obyvatel Sudet je v současném kontextu téměř nemožná a obnova tradic importovaných původními novými osidlenci je krajově různorodá a nenavazuje na kontinuitu současného obyvatelstva. V poslední době je patrný vliv nových přistěhovalců z vnitrozemí ČR. Noví obyvatelé mají snahu a entuziasmus uspořádat nové kulturní akce a založit tak snad pro budoucnost nové tradice. Tyto aktivity se shledávají s větším či menším ohlasem u místního obyvatelstva a zpravidla tyto aktivity po několika realizacích upadají, neboť organizátory a nadšence produkce kulturních akcí postupně vyčerpá. Ztráta nadšení vychází především z osamělosti v nápadech a aktivitě, kdy místní obyvatelstvo příliš nespoupracuje na přípravě, a stává se tak pouhým konzumentem a v některých případech ani jím.

2.1. Krajina

6. ročník projektového cyklu se uskutečnil, stejně jako v předchozích letech, v penzionu Větrná hůrka a v jeho okolí. Penzion se nachází v krajině Rýmařovska, na pomezí Hrubého a Nížkého Jeseníku, ve vesnici Stříbrné Hory. Region Rýmařovsko leží v západní části Moravskoslezského kraje České republiky, poblíž obce Horní Město. Rozloha vesnice Stříbrné Hory je přibližně 5,72 km² s počtem domů 44, žije zde 70 obyvatel.⁴² Zdejší podnebné podmínky jsou extrémně nepříznivé. Nejdřívější klima z Nížkého Jeseníku má právě oblast Rýmařovska. První sníh se objevuje obvykle v listopadu, první mrazy však často již v září a

³⁷ Uvedla v rozhovoru Silva Macková, vedoucí ADAV (listopad 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

³⁸ Kulturní a společenské akce. *Horní Město* [online], [cit. 2. listopadu 2016]. Dostupné na internetu:

<<https://www.hornimesto.cz/index.php?nid=723&lid=cs&oid=2027113>>.

³⁹ Uvedl v rozhovoru Jáchym Panáček (listopad 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

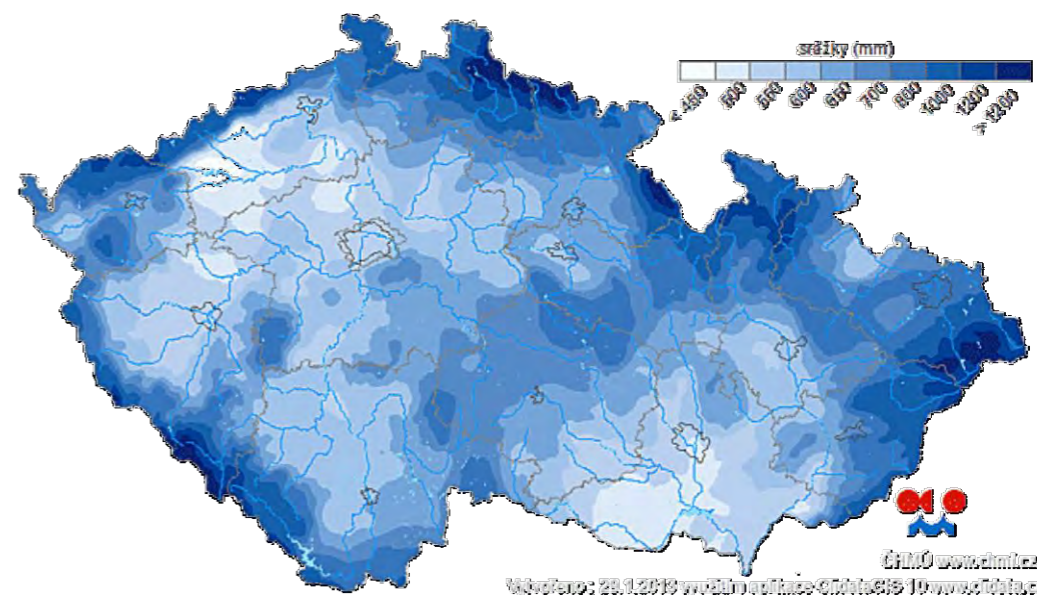
⁴⁰ Pozn. Rýmák slangové označení města Rýmařov.

⁴¹ Uvedl v rozhovoru Lukáš Nedomlel (říjen 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

⁴² Stříbrné Hory (Horní Město). In: *Wikipedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 16. listopadu 2016]. Dostupné na internetu:

<[https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C5%99%C3%ADbrn%C3%A9_Hory_\(Horn%C3%AD_M%C4%9Bsto\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C5%99%C3%ADbrn%C3%A9_Hory_(Horn%C3%AD_M%C4%9Bsto))>.

říjnu. Poslední mrazy přicházejí až mezi 23. dubnem a 30. květnem. Léto je proto naopak velmi krátké a rovněž není moc teplé. Bruntálsko a Rýmařovsko navíc patří k nejdeštivějším oblastem v republice.

Obrázek č. 1: Srážková mapa České republiky: průměrný roční úhrn srážek v mm mezi roky 1961 až 2000.⁴³

„*Nepříznivé, nevlídné počasí a k tomu nepřilší kvalitní půdy oblasti Rýmařovska nebyly nikdy dobrými předpoklady pro zemědělství a uživit se byl v minulosti na Rýmařovsku vždy těžký úkol.*“⁴⁴ Hustota osídlení je malá, jen 48 obyvatel/km².⁴⁵ Jednotlivá obydlí jsou rozeseta po táhlých kopcích a údolích. Tato nízká hustota osídlení ve spojení s historickými událostmi a vykořeněním původní kultury Rýmařovska vede k tomu, že jedním z mála míst, kde může probíhat kulturně-sociální interakce obyvatelstva, kde se nalézají sociální křižovatky, jsou restaurační zařízení, hospody či bary. Je nasnadě, že penzion Větrná hůrka v obci Stříbrné Hory je pro objevování zapomenutých lidských příběhů a osudů jedinečnou studnicí.

2.2. Místo

Penzion Větrná hůrka není jen přirozeným místem, kde se setkávají lidé a vzájemně spolu hovoří, diskutují, předávají si aktuální informace, příběhy z místní society či příběhy polozapomenuté a zčásti smyšlené. Pro potřeby realizace jevištního díla oplývá zahrada v okolí penzionu jedinečnou terénní šikminou, která je využitelná a také využívaná jako improvizované hlediště a pracoviště osvětlovače. Vodorovný jevištní prostor se nalézá pod šikminou (hledištěm). Jeviště a hlediště na sebe plynule navazuje (oba prostory odděluje jen 50 cm široký svejl - vsakovací průleh). Jeviště i hlediště je osázeno travnatým porostem. Šíře jeviště je přibližně 15 m a hloubka 6 m, za jevištěm se nalézá parkoviště s asfalto-betonovým povrchem, tento prostor je možné případně také využít pro potřeby jevištního pohybu. Prostor nedisponuje portálem či improvizovanými bočními výkryty, herec i režisér musí s touto skutečností počítat. Jedná se o venkovní specifický prostor a je třeba počítat s prostorovými limity. „*Představení pod střechem mají o mnoho víc environmentu a světelného vybavení, což podporuje divadelní iluzi, a navíc mají výhodu absence nechtě-*

⁴³ Klima České republiky. *IN-POČASÍ* [online], [cit. 10. prosince 2016]. Dostupné na internetu:

<<http://www.in-pocasi.cz/archiv/klima.php>>.

⁴⁴ ŽIDKOVÁ, Klára. *Pohraničí, domov můj? Soubor publicistických textů o proměnách krajiny a venkova na Sovinecku* (bakalářská práce). Brno: KMSŽ FSS MU, 2011.

⁴⁵ MAS Rýmařovsko. *Místní akční skupina Rýmařovsko* [online], [cit. 12. prosince 2016]. Dostupné na internetu: <<http://mas.rymarovsko.cz/mas-rymarovsko>>.

ných zvuků, což jim umožňuje větší jemnost projevu a emocionální hloubku. Publikum pohodlně sedí a v podstatě nemůže „jen tak“ kdykoliv odejít. I vstupné se vybírá snadněji. Při představení pod širým nebem se vystavují účinkující mnohem tvrdšímu posudku publika, které může kdykoliv odejít, a hrají za nepředvídatelných podmínek. Na druhé straně je každé představení spíše unikátní událostí než opakovatelným produktem. Na ulici totiž nelze hrát bez energie a ducha.“⁴⁶ Více se uvedenému tématu budu věnovat v kapitole věnované herecké složce popisované inscenace.

Obrázek č. 2: Mikroregion Rýmařovsko⁴⁷

2.3. Historie

Problematickou historií tohoto kraje se detailněji zabývá Adéla Marešová ve své bakalářské práci *Kulturní potenciál města Bruntálu se zaměřením na divadlo*,⁴⁸ na její práci navazuje její kolegyně Monika Okurková ve studii *Krajina, místo, historie*,⁴⁹ proto danou problematiku nastíním jen okrajově a zaměřím se především na současnou podobu tohoto kraje. Pro pochopení kontextu musí být čtenář obeznámen, že se jedná o bývalé Sudety.

V současné době se město Rýmařov a jeho okolí potýká s velkým odlivem zejména mladých lidí, kteří odchází do větších měst za studiem či za prací. Jen malé procento těchto obyvatel se pak vrací zpět. Důvodem je nejen vysoká nezaměstnanost a nedostatek škol.⁵⁰ Největším problémem je absence „kořenů“ a „paměti“ místních obyvatel. Kraj byl vlivem historických událostí, častou migrací obyvatel, odsunem sudetských Němců, osidlování pohraničí a záměrného ničení historických dokumentů a sakrálních i světských staveb natolik poznamenán, že téměř neexistuje historická paměť místa. To se také velkým dílem podepisuje na atmosféře tohoto kraje. Společenským tabu v oblastech Sudet je stále patrný odsun Němců a následné osidlování novoosídlenci. Ač již zde některé rodiny žijí více než 70 let, stále ve společnosti převládá zamlčování informací o odsunu a zaboru německého majetku. I léta 50., kdy se komunistická strana snažila v kraji nastolit nový řád a přivést i do těchto míst nového ducha doby, nejsou místními nikterak akcentována. Dalo by se říct, že „je něco shnilého na Rýmařovsku“. Obyvatelé mají od nově přišedších ve střízlivém stavu odstup, je cítit obava sdělovat své příběhy a křivdy. Během rozhovoru jsem vyzvala místní obyvatele a hudebníky projektu (Lukáše Nedomlela a Jáchyma Panáčka), aby svůj rodný kraj vystihli v pěti asociacích. Jáchym Panáček uvedl: „*Chlast, bída, nuda, ponurost, izolace. To mě tak napadá.*“⁵¹ Lukáš reagoval odpovědí: „*Teď si řekl totálně čtyři negativní slova a my se tam přitom každý víkend rádi vracíme.*“⁵² Po společné diskuzi poté tedy uvedli pojmy pozitivnější: doma, příroda, izolace, dobrá muzika, PUNK.

K uvedenému tématu se vyjádřila také profesorka Macková, která inscenace ve Stříbrných Horách měla možnost zhlédnout několikrát. „*Mám srovnání, s výjimkou jednoho projektu jsem viděla všechny inscenace ve Velké Lhotě. Tam je krásně vidět jak jsou občané hrdí na svůj kraj, na své zvyky, na svoji minulost. Jak si tohle všechno inscenacemi připomínají a jak to berou. Ve Stříbrných Horách se to ale buduje mnohem hůř, protože Víta může vycházet z dávné historie a z bohaté kultury toho kraje. Tady taková paměť není, historie toho místa je velmi problematická, ale asi o to víc se s ní místní potřebují vyrovnávat. Proto to představení, které jste hráli (pozn. Jak Frgoši zabili holku), bylo asi nesmírně zajímavé i pro místní obyvatele. Určitě více než Romeo a Julie. Otázka je, jestli nepřejít od vyrovnávání se s tou historií k nějakému pozitivnímu vytváření kulturního života toho místa. Pak už asi není důležité, jestli se hraje o jejich minulosti a jak se s tím vyrovnávají, ale řešit tu přítomnost, budoucnost. Jestli se tam dá vybudovat nějaké kulturní povědomí i díky těmto představením, jakási společná sounáležitost. Díky nimž vznikne nová tradice.*“⁵³

⁴⁶ SCHERHAUFER, Peter. *Takzvané pouliční divadlo. Studie-fragment*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2002, s. 36.

⁴⁷ Obrázek převzat z: O regionu. *Rýmařovsko: Sdružení obcí* [online], [cit. 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.rymarovsko.cz/o-regionu.html>>.

⁴⁸ MAREŠOVÁ, Adéla. *Kulturní potenciál města Bruntálu se zaměřením na divadlo*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014. Bakalářská práce

⁴⁹ OKURKOVÁ, Monika. *Krajina, místo, historie – divadelní pokus o obnovení lidových tradic ve vesnici Stříbrné Hory*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2016. Diplomová práce.

⁵⁰ Studie sídelní struktury Moravskoslezského kraje. *Moravskoslezský kraj* [online], [cit. 2017-06-11]. Dostupné na internetu:

<http://www.msk.cz/assets/uzemni_planovani/upl_0_studie_sidelni_struktury_msk.pdf>.

⁵¹ Uvedl v rozhovoru Jáchym Panáček (12. října 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

⁵² Uvedl v rozhovoru Lukáš Nedomlel (12. října 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

⁵³ Uvedla v rozhovoru Silva Macková, vedoucí ADAV (listopad 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

3. Praktická část výzkumu: Inscenace *Bed'a aneb pohádka o Faustovi*

Premiéra inscenace: 28. května 2016

Jediná repríza inscenace: 16. září 2016⁵⁴

Obrázek č. 3: Plakát k inscenaci *Bed'a aneb pohádka o Faustovi*

Účastníky tohoto projektu byli především studenti 1. ročníku magisterského studia ADaV. Jmenovitě: Jana Posníková v roli Mefista (Kočky), Lukas Kavin v roli Vágnera (Psa). Barbora Špatná, Paulina Mazíková,

⁵⁴ Repríza inscenace proběhla neplánovaně, a to vzhledem k velmi nepříznivému počasí během premiéry. Po dobu celého představení totiž silně pršelo, a to logicky ovlivnilo negativním způsobem jeho průběh i počet diváků. Zejména hlasitost herců byla i přes jejich snahu velmi oslabena a divák tak neměl šanci „zachytit každé slovo“. Vzhledem k zablácenému a kluzkému prostoru měli herci omezenou možnost svobodného a dynamického pohybu, stejně tak i divadelní osvětlení muselo být použito jen do určité míry, aby nebylo poškozeno. Přesto musím zmínit, že bylo více než magické, jak bouřka a déšť dodávali atmosféru představení. Určité momenty nemohly působit jinak, než že je „narežiroval samotný Bůh“ (např. když Faust uzavřel smlouvu s Mefistem a po prasknutí bičem se v zadním plánu vyjeví blesk a ozve se třikrát hlasitý hrom). Přesto se herci po premiéře společně s režisérem rozhodli z vlastní iniciativy pro další reprízu. Během té (k velké radosti všech) nepršelo a proto mohla proběhnout za normálních podmínek.

Iveta Kocifajová, Jana Nechvátalová, Marie Bravencová a Petr David (absolvent ADaV), kteří vystřídali během inscenace i několik dalších rolí (děti ze sirotčince, opilci, čarodějnice na Sabatu). Specifickým účastníkem projektu byl Jakub Chromčák,⁵⁵ v současné době již absolvent oboru herectví na Janáčkově konzervatoři v Ostravě.⁵⁶

3.1. Jednotlivé fáze realizace projektu

3.1.1. Hledání tématu a určení zvolených prostředků

Hledání vhodného tématu je pro inscenace v rámci celého cyklu ve Stříbrných Horách vždy zcela zásadní a klíčovou otázkou. V inscenacích Matěje T. Růžičky (autora scénáře a režiséra inscenací v jedné osobě) je vždy zásadním tématem determinace jedince či určité části společnosti nacházející se v extrémní situaci, na samotné hranici existence.⁵⁷ Postavy řeší konflikt vlastní identity, konflikt s dobou či politickým režimem, ve kterém žijí, popř. soužití s jinými národnostními identitami. Tato témata nabízejí, již z výše popsaného, samotný kraj, místo a jeho temná a ne zcela dochovaná historie.⁵⁸ Uvedená hlediska jsou hlavním východiskem pro hledání nových témat cyklu (viz. kapitola *Krajina - místo - historie*).

Již od počátku tvorby inscenace jsou nastoleny určující faktory, které ji již dopředu ve značné míře definují a dávají predispozice výslednému tvaru. Je dané místo, kde se bude představení odehrávat, cílová divácká obec, jenž inscenaci navštíví (tvůrci musí akceptovat rozdílné divácké vnímání a zkušenosti publika). Neméně důležitým faktorem je složení realizačního týmu, jedná se o předem definovaný seznam účastníků dílny z řad konkrétního ročníku ADaV, případně zájemci zapsaní do volitelného předmětu (jeho název?). U tohoto ročníku projektu se konkrétně jednalo o studenty 1. ročníku magisterského studia ADaV.

Inscenace realizované ve Stříbrných Horách svými tématy chronologicky postupují v čase. Od období konce 2. světové války až po 60. léta 20. století. Každé období zobrazuje různá společensko-politická témata a jinak nahlíží na problematiku dané doby.

Cílem projektu *Krajina, místo, historie VI.* bylo ovšem od prvopočátku nalezení do jisté míry archetypálního příběhu, jenž nemá přesně definované období. Zvolena byla legenda o Faustovi propojená s motivem skutečného příběhu jednoho místního obyvatele. Více se zvolenému tématu budeme věnovat v kapitole *Dramaturgická složka inscenace*.

3.1.2. Seznámení se s námětem, tématem inscenace a textem

Studenti zapojení do projektu se oproti minulým ročníkům intenzivněji zapojovali do tvorby již v přípravné fázi. Po předchozích zkušenostech, kdy se studenti (krom spoluřešitelky výzkumu Moniky Okurkové a Adély Marešové v předcházejícím roce) věnovali inscenaci „pouze“ během týdenní dílny, byl model projektu obohacen o pravidelná setkávání v průběhu celého letního semestru akademického roku 2015/2016.

⁵⁵ Jakub Chromčák v roce 2016 absolvoval Janáčkovu konzervatoř v Ostravě a v současné době působí jako herec na volné noze s příležitostným hostováním v Národním divadle Moravskoslezském, ve Staré Aréně a v Divadle Petra Bezruče, v televizní tvorbě má zkušenosti ze seriálu *Ulice*.

⁵⁶ Jakub Chromčák a Petr David byli do projektu přizváni ke spolupráci především z důvodu nedostatečného počtu mužů v ročníku. Původně byli osloveni studenti jiných ročníků ADaV, ale kvůli studijnímu vytížení se projektu žádný z nich nemohl zúčastnit. Bližší specifika spolupráce se studentem z jiné školy, bližší popisu v kapitole *Herecká složka inscenace*.

⁵⁷ I v inscenaci *Béd'a* je hlavním motivem příběh jedince, který balancuje na prahu samotné existence. Chlapec se ocitá jako sirotek, v naprosté chudobě, samotě, šikanován a nenáviděn vlastním okolím, proto se smlouva s ďáblem, jeví zdánlivě jako jediná možná cesta úniku.

⁵⁸ Pro příklad uvádím témata dvou minulých projektů. U inscenace *Pokolení .. kousek příběhu Malé Velké ženy..* bylo hlavním tématem „[...] odsunutí Němců po konci druhé světové války. Příběh dívky německo-českého původu Markéty Josefíny Zeeleové, která byla během druhé světové války společností nepřijímána za to, že je Češka, a po konci války naopak za to, že je Němka.“ U inscenace *Jak Frgoši .. zabili holku ..* bylo tématem: „[...] Obsazení neobydleného českého území (Sudet) a snaha hospodářsky místo obnovit. Nevědomost Čechů jak na to, potřeba německých rad. Touha Němců odjet z tohoto místa do Německa.“ (viz. OKURKOVÁ, Monika. *Krajina, místo, historie – divadelní pokus o obnovení lidových tradic ve vesnici Stříbrné Hory*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2016, s. 31-33. Diplomová práce.

Studentům se tak naskytla možnost hlouběji odhalit téma inscenace a rozklíčovat motivace jednotlivých postav. V rámci pravidelného setkávání byl studentům umožněn prostor pro podílení se na tvorbě dramaturgicko–režijní koncepce inscenace a participaci na všech divadelních složkách inscenace (např. návrh scénografie, výběr kostýmů, hudební kompozice, atd.). Během prvních setkání se studenti intenzivně zabývali různými zpracováními legendy o Faustovi. V rámci této fáze probíhal rozbor dramatu *Faust* (ve zpracování Christopera Marlowa i Johanna Wolfganga Goetha). Jako další materiál pro inspiraci sloužil poslech rozhlasové hry *Johan doktor Faust*.⁵⁹

Na základě společného rozboru a diskuzí vypracoval režisér a pedagog Matěj T. Růžička scénář. Díky této pravidelné celosemestrální přípravě mohl vzniknout scénář již několik týdnů před samotnou dílnou, což se ukázalo v inscenační fázi jako nesporná výhoda. Od dubna probíhaly pravidelné čtené zkoušky, což bylo vzhledem k náročnosti veršovaného textu nutností. Pravidelná setkávání byla velmi podstatná pro motivaci účastníků k intenzivnímu zapojení se do projektu. Studenti se skrze rozhovory s Matějem T. Růžičkou mohli alespoň zprostředkovaně seznámit s historií a atmosférou tohoto kraje, s jejími specifiky a mentalitou obyvatel. Matěj T. Růžička sám považuje seznámení se s kontextem tohoto kraje za podstatnou část procesu příprav inscenace.

3.1.3. Proces zkoušení ve Stříbrných Horách

Inscenační proces byl zahájen na Věrné Hůrce 22. května 2016 v podvečer, kdy všichni účastníci dorazili na místo, a proběhla společná čtená zkouška. Následně se ujasnily veškeré detaily v rozdělení textu a proběhly dvě čtené zkoušky s připomínkami režiséra Matěje T. Růžičky. Od dopoledne druhého dne probíhaly zkoušky již v jevištním prostoru, zkoušely se první situace a vystavěla se mizanscéna. Pomalu se odkrývaly a objevovaly charaktery postav a možnosti jejich jednání v prostoru. Díky předem promyšlené scénografii jsme mohli od začátku pracovat s vysokým dřevěným praktikáblem, který byl na místě od prvního dne zkoušení, což bylo velmi podstatné především pro studentku Janu Posníkovou - v rámci své role „Kočky“ se totiž pohybovala v prostoru vymezeném praktikáblem po většinu času inscenace, a bylo pro ni tedy nutné naučit se s tímto objektem pracovat. Postupně přibývala potřeba rekvizit a dalších objektů na scéně, které se průběžně dokupovaly v nedalekém Rýmařově, popř. v Bruntále. Ve středu tedy již bylo naznačeno celkové aranžmá inscenace a pozornost se přesunula na herecké výkony aktérů. Na inscenaci spolupracoval student ostravské divadelní školy Jakub Chromčák, který ztvárnil roli Fausta. Jakub se s účastníky dílny, s podobou projektu a se scénářem seznámil během dvou čtených zkoušek v Brně na půdě DIFA JAMU, následně až během týdenní dílny ve Stříbrných Horách. Jeho přístup k herectví je odlišný a ovlivnil průběh zkoušení, výsledný tvar. Jakub se s přístupem režiséra Matěje T. Růžičky setkal poprvé a bylo pro něho obtížné zpracovat připomínky i rozdílný styl režisérových prací s hercem, na který nebyl ze svých studií na Janáčkově Konzervatoři v Ostravě zvyklý. Jak posléze Jakub zmínil, účast na projektu ovlivnila jeho nahlížení na hereckou práci. Stejně tak Matěj T. Růžička byl postaven před režijně-pedagogický úkol, tj. nalezení společné cesty k zachování kontextu celé inscenace při budování herecké postavy Fausta v Jakubově podání.

Na otázku, zda spolupráce se studentem odlišné divadelní školy ovlivnila průběh dílny, odpověděla účastnice dílny Jana Posníková v dotazníku následovně: „Byl znatelný rozdíl, že náš ročník již tento styl práce minimálně jednou zažil. A také to, že se navzájem známe, známe režijní přístup Matěje T. Růžičky a jeho vnímání divadla. To pro onoho studenta mohlo být ze začátku těžké. Díky intenzitě práce na projektu se ovšem tyto rozdíly více či méně setřely. Myslím, že nejen herec z jiné školy ovlivnil projekt, ale projekt ovlivnil jiného herce.“⁶⁰

V další fázi inscenační práce, kdy byly jednotlivé situace postaveny, probíhaly zkoušky s hudebníky a probíhal proces fixace hereckého jednání. Zároveň probíhaly drobné úpravy ve scénáři a byly vloženy jednotlivé Z-efekty, např. ve scéně, kdy vychovatelka z domova dětí svolává své svěřence a Bujas je nepřítomen, vystoupili všichni herci z role a ptali se publika, zda je přítomen Bedřich Bujas (místní občan, jehož životní příběh byl inspiračním zdrojem pro autora scénáře). Dále situace, kdy postava čerta, ztvárněna herečkou Janou Posníkovou říká Faustovi, alias Beďovi: „Můžeš, co chceš, tančit, jančit.“ Vystoupí z role a pokračuje: „Dobrý večer, já jsem Janička Posníková, jančit, jako Janička, no nic“ a vrací se ke své původní replice.

⁵⁹ *Johan doktor Faust* [LP]. Praha: Panton, 1972.

⁶⁰ Odpověděla v dotazníku pro účastníky dílny *Krajina, místo, historie* studentka Jana Posníková (23. září 2016, dotazník sestavila Marie Bravencová).

V závěru zkoušení se režisér věnoval scénickému osvětlení a společně s osvětlovačem Bohumilem Ráčkem probíhaly světelné zkoušky a poté i finální noční zkoušky se všemi složkami inscenace. Proces příprav završila noční generálka den před premiérou, která proběhla 28. května 2016 ve 21 hodin.

3.1.4. Rozdělení funkcí v inscenačním týmu

Dle původního plánu jsme s Janou Nechvátalovou (obě jsme v projektu fungovaly jako jeho spoluřešitelky) měly být také asistentkami režie. Jak jsem již výše uvedla, kvůli nedostatečnému počtu herců pro dané postavy jsme v představení nakonec hrály a během týdenní dílny už měly především úkol herecký, proto jsme se tedy logicky na režii inscenace nemohly podílet. Přestože byl tedy Matěj T. Růžička zcela jistě hlavním „mozkem“ inscenace, docházelo mezi námi k četným diskuzím a společnému hledání nejlepší možné varianty, zejména při hledání tématu a při tvorbě dramaturgicko–režijní koncepce. Ryze mým úkolem byla organizační práce na projektu, tj. plánování zkoušek, zajištění techniky, koupě a vyúčtování rekvizit a kostýmů, propagace inscenace atd. Definovala bych tedy svoji funkci na projektu jako asistentku dramaturga a manažerku.

3.1.5. Specifika procesu tvorby inscenace ve Stříbrných Horách

Zkoušení ve Stříbrných Horách je vždy velmi náročnou a jedinečnou záležitostí pro všechny zúčastněné, a to díky několika aspektům, se kterými se studenti během „běžného“ inscenačního procesu neseťkají. Pochopí je, pouze pokud si tento specifický proces inscenační tvorby zažijí sami, protože jak známo, zkušenost je nepřenositelná.

Hlavním předpokladem a pilířem projektu je zájem všech účastníků dílnu absolvovat a být ochoten nést zodpovědnost za společný výsledek. Díky vzdálenosti Stříbrných Hor jsou účastníci projektu vytrženi z reality běžného dne a zažívají intenzivní sounáležitost a spolupráci v rámci realizace dílny. Pro splnění tohoto předpokladu je určující, že Stříbrné Hory leží od Brna 130 km, což má za následek, že účastníci jsou po celou dobu vytrženi ze svých studijních a pracovních povinností a mohou sto procent svého času věnovat pouze inscenační tvorbě. Díky tomuto faktu je účastník, potažmo celý inscenační tým, plně soustředěn a může se věnovat výslednému tvaru, což je patrné na každodenním posunu celé inscenace a to ve všech složkách.

Na přípravu inscenací ve Stříbrných Horách je vyhrazeno vždy šest dní. Díky tomu práce probíhá v mírném „časovém stresu“, který ovšem vždy slouží jako motor pro všechny zúčastněné a je dokonalou motivací pro pokračování ve zkouškách do pozdních nočních hodin. Projekt má jasně daný termín premiéry a toto datum, jedinečnost okamžiku a jeho neopakovatelnost dodávají inscenačnímu týmu vítr do plachet a žene celou posádku kupředu, ke společnému cíli, ke zdárné premiéře...

Specifika této tvorby uvedla také studentka Jana Posníková: „*Tato práce je mnohem intenzivnější, vyžaduje víc soustředění - člověk se musí rychleji naučit text, rychleji fixovat změny, pracovat s omezenějšími prostředky (protože není měsíc ve městě, kde se dají sehnat nejrůznější typy kostýmů i rekvizit). Je to zkrátka jiná neobvyklá zkušenost ve ztížených podmínkách. A neméně přínosný je i fakt, že se zkouší i hraje ve venkovních prostorech, kde je jiná akustika a člověk se kromě jiných věcí pere i s mlouvou a hlasitostí. Věřím, že pro jakoukoliv věkovou skupinu by tato práce byla přínosnou.*“⁶¹

Specifika, přínosy i úskalí práce v netradičním prostoru shrnuje také Peter Brook, a to následovně: „*Kdyby každého, kdo se rozhodne pro divadelní školu, aby se něco dozvěděl o divadle – ať už je to herec, režisér, scénograf nebo autor, vyslali, aby po určité době hrál v těchto podmínkách, zjistil by, že je v tom okamžiku konfrontován se všemi problémy své budoucí profese. Žádný proces, který je možno pomocí teorie a praxe simulovat v místnosti, nemůže vynést na světlo základní otázky tak, jako když se vydáte do těchto podmínek a každým okamžikem poznáváte, že se něco daří nebo nedaří.*“⁶²

⁶¹ Uvedla v dotazníku studentka ADAV a účastnice dílny Jana Posníková (23. září 2016, dotazník sestavila Marie Bravencová).

⁶² BROOK, Peter. *Pohyblivý bod. 40 let divadelního výzkumu 1946-1987*. Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon, 1996, s. 128. ISBN 80-238-0632-7.

3.2. Jednotlivé složky inscenace *Bed'a aneb pohádka o Faustovi*

V následující části se budeme věnovat rozdělení a částečné analýze jednotlivých složek představení s přihlédnutím ke specifikům divadelní tvorby v netradičním (venkovním) prostoru. Pro naše potřeby výzkumu není nutný detailní popis a rozbor inscenačních prostředků, ale pojmenovat použité principy v jednotlivých složkách. A na základě definovaných divadelních principů posléze hledat odpověď na otázku, zdali jsou tyto principy obecně použitelné k tvorbě inscenací v netradičním (venkovním) divadelním prostoru v jiném kontextu (tj. v jiné krajině, na jiném místě, s jiným historickým vývojem) pro budoucí projekty studentů ADaV.

3.2.1. Dramaturgická složka

Bed'a aneb pohádka o Faustovi - název sám napovídá, že děj tematicky vychází z postavy a legendy o doktoru Faustovi. Doktor Faust je německá legenda, která se stala od 16. století jedním z častých námětů evropské literatury a mnozí autoři s touto látkou koketovali a přetvářeli si příběh Fausta po svém (příklady nějaké by se zde hodily). V původní příběhové linii se jedná o vzdělaného muže, který touží po poznání, a uzavře proto smlouvu s ďáblem. Známe hned několik zpracování v literatuře (nejznámější jistě Goethova či Marlowova verze), hudbě, filmu i výtvarném umění a spoustu umělců, kteří se ve svém díle touto legendou alespoň inspirovali. Postava doktora Fausta osciluje ve zpracování autorů od ostře negativního hrdiny, který uzavře smlouvu s ďáblem a jeho chtíč ho odvede do neodvratného pádu, až po hrdinu kladného, kdy Faust toužící po poznání a zkušenosti uzavře smlouvu s ďáblem a shledává, že na poznání světa nestačí. Četnost předchozího zpracování námětu i jeho dobového výkladu přináší mnoho možností vlastní interpretace původní látky. Archetypální postava Fausta, jeho motivace, důvody k dohodě s ďáblem a jeho tušený konec a pád mají zajímavý potenciál a nabízí vlastní tvůrčí prostor pro nové zpracování. Drama Faust, zejména Marlowa verze, byla inspirací pro vznik scénáře také svou kompozicí, pro zachování dynamiky a dramatickosti textu Růžička zvolil střídání metrických schémat a rýmů (viz. Příloha č. 1).

Jedna rovina inscenace vychází z legendy o Faustovi, zatímco druhá rovina inscenace je inspirována konkrétním člověkem v konkrétním místě s konkrétním životním příběhem. Vychází z životního příběhu jednoho z obyvatel nedalekého města Rýmařov. Svě dětství a mládí strávil v dětských domovech a na ulici, téměř na okraji společnosti. Ze svého předurčení se však vymanil a nyní má šťastnou rodinu, je patřičně zajištěný a jako místní podnikatel je také váženým občanem. Tento lidský osud konkrétního člověka pro nás nesl určité podobnosti s legendou o doktoru Faustovi. Synkrezí těchto látek začal vznikat autorský scénář, který sepsal Matěj T. Růžička.

Pro Matěje T. Růžičku, jako pro autora scénáře, je příznačná práce s dynamikou textu. V pravidelných cyklech střídá tiché a niterné scény postav s hlučnými a energickými scénami davových postav, které mají jasný rytmus a dodávají celku tempo a dynamiku, ve většině případů jsou nositelem humorných situací inscenace a stejně tak dokáží mrazivě utnout situaci. Střídání jednotlivých obrazů, kdy se střídají promluvy hlavních postav s davovými scénami, přinášejí překvapivé zvraty, podporují vyznění celého díla a drží diváckou pozornost. Scénář vypráví jednoduchý příběh bez dějových odboček a chronologicky rozvíjí děj. Tato jednoduchost napomáhá divákovi i ve venkovním prostoru sledovat a obsáhnout hlavní příběhovou linii.

Dalším autorovým specifikem je práce s interpunkcí. Díky jejímu četnému využívání při tvorbě scénáře v něm do jisté míry naznačuje aktérům, jakou si text žádá dynamiku při jeho interpretaci, odkrývá přesahy ve větách, v některých případech také naznačí hereckou akci v prostoru (např. použitím několika teček, pomlky i vykřičníků).

3.2.2. Herecká složka

Většina studentů 1. ročníku magisterského studia ADaV se zúčastnila nejméně jednoho z předchozích ročníků tohoto projektu a znali proto specifika tohoto kraje, nedivadelního venkovního prostoru, diváků i režijního přístupu pedagoga Matěje T. Růžičky. Především zkušenosti většiny účastníků se ukázaly nespornou výhodou tohoto týmu. To se projevilo např. při zkoušení davových scén (děti, opilci, čarodějnice), které byly založeny na přesném načasování jednotlivých replik, vnímání rytmu, a to i při herecky náročné akci (běhání, bitky, svlékání Bédí, házení jej do bazénu apod.).

„A: Smrade!

B: Jede!!

C: Bolí to?

D: Žide!!

E: Vřede!!

F: Jelito!!

A: Lisk!!

B: Bác!!

C: No znova!!

D: Hajj! Hajj! (atd...)“⁶³

V těchto scénách (zmíněný princip davových scén se vyskytl v inscenaci celkem šestkrát) bylo nutné plně nasazení a soustředění všech účastníků. Očekává se zde schopnost reagovat na partnera, cítění celku a v případě nutnosti i schopnost improvizace pro případ, že by některý z herců „vypadl“ a replika nezazněla v přesném načasování, porušila by se tak celková rytmičnost. Davové scény obsahovaly jen minimum textu, text se případně opakoval či množil k dosažení větší apelativnosti. Po fixaci přesné rytmiky textu měli herci v těchto scénách možnost částečné improvizace, hravosti, ale především expanze energie.

Scénář vždy nabízí jistou dávku humoru, což je také jeden z prostředků, kterým si autor textů Matěj T. Růžička diváky získává. V případě inscenace celý název inscenace a kurzívou byla hlavním nositelem humoru postava se jménem Pes jménem Wagner, kterého ztvárnil Lukas Kavin. Lukas se od začátku zkoušení potýkal s náročností textu. Vzhledem k jeho rakouskému občanství a nedokonalé znalosti českého jazyka bylo pro něj téměř nemožné se text naučit přesně a doslovně. Několik hodin před premiérou tak musel Růžička částečně slevit ze svých režijních požadavků a Lukáš dostal možnost částečné volnosti v projevu a text si upravil pro vlastní potřebu tak, aby neporušil sdělení myšlenky, avšak na úkor dodržení daného rýmu. Přesto si zvládl svou bezprostřední energii a schopností improvizace získat diváka a částečná změna textu pomohla jeho hereckému projevu a podpořila komičnost postavy. Protikladem Psa - sluhý Wagnera byla postava Kočky - ďábel Mefistofeles. Kočku ztvárnila Jana Posníková, jež dodávala inscenaci tajemnou a temnou atmosféru. Pro herecké ztvárnění postavy bylo zvoleno osobnostní herectví s prvky stylizace do role Kočky a byl jí dán režisérem velký prostor ke hledání výrazových prostředků k hereckému ztvárnění postavy.

Ústřední postavou byl ve scénáři Faust v podání Jakuba Chromčáka. Během inscenačního procesu se však postava přirozeně upozadila a vynikly zejména postavy Psa a Kočky, mezi kterými se odehrával boj o duši Fausta.

Jakub se během zkoušení setkal s odlišným režijním přístupem, na rozdíl od svých dosavadních zkušeností ze studia konzervatoře. Byl postaven před téměř nesplnitelný úkol - během týdenní dílny pochopit principy divadla ve venkovním prostoru, sžít se se skupinou pro něj neznámých spolutvůrců a ztvárnit hlavní postavu inscenace. Během týdenního zkoušení se pokoušel vymanit ze svého hereckého stereotypu a nalézt vlastní cestu k pochopení motivací postavy Fausta. Cílem hereckého ztvárnění Fausta bylo nalézt podobu uvěřitelného jednání skrze civilní herecký projev. V určitých momentech inscenace Jakub docílil žádané přirozenosti a uvěřitelnosti v hereckém jednání, avšak v emočních a expresivních scénách jeho herectví sklouzávalo k patetičnosti a vnější ilustraci.

3.2.3. Režijní složka

Režisérem inscenace *Bed'a aneb pohádka o Faustovi* je Matěj T. Růžička, který je současně i dramatikem a dramaturgem a především nositelem hlavní myšlenky a kontinuity celého projektového cyklu *Krajina, místo, historie*. Pokusíme se definovat režiséřské postupy Matěje T. Růžičky.

⁶³ Ze scénáře k inscenaci *Béd'a aneb pohádka o Faustovi*.

Postava režiséra vstupuje do projektu především po příjezdu na místo, tedy do Stříbrných Hor. Režisér odstupuje od své předchozí dramaturgické práce a věnuje se již výrazněji scénáři a jeho převedení do jednání postav v daných situacích. Výstavba situací probíhá kontinuálně od počátku děje (jednotlivé scény se zkouší chronologicky). Probíhá nástin jednotlivých situací a tvorba mizanscény a v rámci takto načrtnutého základu se přidávají jednotlivé repliky a jednání postav. Načrtnutá situace je následně opuštěna a postupuje se dále, postupně až k závěru inscenace. Jakmile je načrtnuta celá kostra inscenace v prostoru, přichází další režijní fáze, kdy se jednotlivé situace dále zkouší a zkoumají se další možnosti hereckého jednání a rozvíjejí se vzájemné vztahy mezi postavami. Situace se dynamizují a dále se fixují jednotlivé režijní poznámky. Důležitým aspektem režijní práce Matěje T. Růžičky je připraven na aktuální nápady, které přichází v průběhu inscenování, stále je velmi silně vnímán každý herec a jeho individualita, s níž režijní koncept velmi silně počítá a využívá osobnostního herectví všech zúčastněných. (Např. u postavy Psa, kterého ztvárnil Lukas Kavin, využil Růžička Lukasovi jakési osobité komičnosti při projevu a jeho postava proto působila ve výsledném tvaru více humorně, než autor předpokládat při psaní scénáře. Dále Růžička využil pohybových schopností Lukase a Pes po celou dobu inscenace předváděl pohybové, někdy až artistické kousky.) Vše však směřuje ke sdělení příběhu, dynamice a napětí střídanému uvolněním v komických či zcizených scénách a výstupech. V závěrečné fázi režisér intenzivně pracuje i s ostatními složkami inscenace, především se scénickou hudbou a scénickým osvětlením. Tím, že projekt realizují především studenti ADaV, je role režiséra více komplikovaná, herci na scéně jsou více či méně amatéry. S touto skutečností a danými hereckými limity Matěj T. Růžička musí nutně počítat a nedokonalosti využít k dosažení vyznění inscenace. Růžičkova práce s hercem se prolíná velmi silně s rolí divadelního pedagoga, stále se snaží udržovat veškeré motivace a zasazovat vše do kontextu místa, to vše napomáhá celému inscenačnímu týmu ke společnému naladění a vzájemné spolupráci.

Růžičkova práce by se dala v tomto směru připodobnit práci Josefa Karlíka, který ve své studii *Cesty k herectví* uvádí, že: „[...] Herecká postava – toto dílo herce – je ve své podstatě nedokončené dílo, je jen fragmentem uměleckého díla, kterým je teprve dramatické dílo jako celek.“⁶⁴ Růžička při své práci velmi lpí právě na souhře a interakci. „[...] Proto je potřeba hledat a tvořit společný postoj a vzájemnou sounáležitost skupiny, která ji pevně váže. Jen v tomto prostředí lze najít cestu, která bude schopná produkovat práci výjimečnou, tvořivou, nadosobní.“⁶⁵

K výše uvedenému se konkrétně vyjádřil i účastník Lukas Kavin:

„[...] Divadelní pedagog má v popisu práce právě režii, konkrétněji režijní práci s amatéry. Z vlastní zkušenosti vím, že se u režijní práce s divadelními či hereckými amatéry jedná o obtížnější práci než u režijní práce s profesionály. O tom se zmiňuji z toho důvodu, že náš ročník se skládá jak z herců, tak i z neherců, takže jsme všichni byli svědky toho, jak se musí, anebo může, ale i jak by se třeba nemuselo (ale klidně i mohlo - záleží na věkové kategorii neherce/nedivadelníka) s neherci anebo jinými kolegy v rámci divadelní práce, práce na díle, nakládat. Učit kohokoliv k něčemu tak moc založenému na praktických zkušenostech, jako je divadlo, bez praktických zkušeností nejde. A praktických zkušeností nikdy nemůže být dost.“⁶⁶

3.2.4. Scénografie - Prázdný prostor – horizont – koberec

Jevištní prostor se nachází na zahradě penzionu, (viz kapitola Krajina - místo- historie). Z povahy divadla ve venkovním prostoru jsou scénografické prostředky voleny minimalisticky (principy chudého divadla). Primárně se využívá terénních predispozic. Pro potřeby inscenace *Beďa aneb pohádka o Faustovi* bylo v rámci jevištního prostoru využito pouze jednoho vyvýšeného praktikáblu o velikosti 100x200x180 cm. Tento praktikábl byl stabilně umístěn na pravé straně hracího prostoru a umožňoval jednoduché horizontální členění scény. Praktikábl využívala především postava Kočky (ďábla), zmíněná horizontála nabízela odstup od dění pozemského světa, což bylo umocněno použitím přizvučení hlasu herečky s použitím

echoefektu a dále umožňovala možnost komentáře dění z pohledu kočky-vypravěče. Praktikáblu bylo dále využito pro situaci, kdy Mefistofeles ukazuje Faustovi celý svět, zde se jednalo o prostor znázorňující let nad Zemí - metafora transcendentálního poznání Fausta. V základním pojetí se vyvýšeného prostoru používalo pro útočiště Kočky před Psem jako stromu či zídky.

Z rekvizit byl využit koberec, který sloužil jako útočiště pro Beďu (koberec byl reálný odkaz z vyprávění inspirátora příběhu, který ve svém dětství žil v díře pod kobercem). Koberec představoval i útočiště pro Psa jako věrného sluhu, v neposlední řadě koberec sloužil i jako ochranný prostor před temnými pekelnými silami. Dalšími rekvizitami na scéně bylo stavební kolečko využité jako vozík. Drobnými rekvizitami byly láhve. Veškeré využívané rekvizity byly dostupné v místě realizace projektu.

Pro venkovní představení nebývá příliš využito scénického osvětlení, tento projekt je však ojedinělý, neboť režisér scénické osvětlení vnímá jako důležitou složku inscenace a je tomu podřízen i čas konání premiéry, představení začíná ve 21:00. Scénické osvětlení dokresluje ve všech situacích atmosféru a pomáhá hercům budovat napětí. Světelný plán měl na starost Bohumil Racek, který s režisérem Matějem T. Růžičkou již dlouhá léta spolupracuje. Pro jednotlivé světelné nálady bylo využito celkem 12 kusů scénických svítidel. Rozmístěním svítidel byl prostor světelně rozdělen do jednotlivých částí a výsečí, kombinací prostorů a intenzit byly vytvářeny světelné nálady. V základu byly vytvořeny následující světelné prostory: frontálně nasvícený hrací prostor, „průvan“, „zadní kontra“ a výseče hracího prostoru osvětlovaného ze středu na zemi ležícími svítidly. Zbylá svítidla byla použita k nasvícení jednotlivých detailů. Kombinace použitých světelných zdrojů sloužila k vyjádření atmosféry scény. Úkolem osvětlovače bylo reagovat na dění

a narážky na jevišti a inscenaci osvětlovat předem definovanými a režisérem zvolenými náladami.

V představení bylo možno vidět i jevištní efekty, konkrétně tedy dýmovnice a petardy a to ve vrcholné scéně při reji čarodějnic, kdy tyto efekty maximálně podpořily dramaticčnost a vyznění scény.

3.2.5. Hudební složka

Živý hudební doprovod je důležitou součástí každé inscenace dosud uvedené ve Stříbrných Horách.

I v tomto projektu byli jejími tvůrci již tradičně místní hudebníci (konkrétně z nedalekého Rýmařova) Lukáš Nedomlel, Jáchym Panáček a poprvé také Vojtěch Škuta. V inscenaci byly tentokrát dvě skladby, což je oproti minulým ročníkům vcelku nízký počet. Jedna z nich inscenaci otevírala a jednalo se konkrétně o skladbu *The Doors: Not to touch the earth*,⁶⁷ dále pak v závěru inscenace zazněla skladba *David Bowie - Lazarus*.⁶⁸ Scénická hudba byla tentokrát intenzivněji využívána pro podkres situací, hudební motivy doplňovaly atmosféru daných situací během celé inscenace: v některých situacích podporovaly i humor (např. když si sirotci stěžovali svým tetám na kousnutí psem, hrála pohřební píseň). V jiných částech napomáhaly k dramaticčnosti jednotlivých situací (když se zjevil Mefisto, hudebníci jeho příchod doplňovali, atd.). Hudebníci se poprvé ocitli v nové roli, byli součástí inscenace po celou její dobu, což vyžadovalo odlišný přístup oproti ročníkům minulým. V prvé řadě bylo nutné plné rozklíčování a pochopení daných situací tak, aby hudebníci vnímali a spoluvytvářeli dynamiku a tempo inscenace. Bylo nutné, aby došlo k „naladění se“ na herce, kterým (dle slov režiséra Matěje T. Růžičky) měli svým doprovodem pomáhat a kvůli tomu je i patřičně vnímat. To žádalo jejich plné soustředění po celou dobu zkoušení a zejména pak během celého představení. V mnoha případech reagovali na gesto či repliku zvukem, tónem či melodií. Tento přístup uvítali i samotní muzikanti: „[...] Poprvé jsme si vlastně u Záře⁶⁹ jen tak brnkali na akustiku.

⁶⁷ The Doors - Not To Touch The Earth. *YouTube* [online], [cit. 17. prosince 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=6aNNlyxbG5g>>.

⁶⁸ David Bowie - Lazarus. *YouTube* [online], [cit. 17. prosince 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=y-JqH1M4Ya8>>.

⁶⁹ Inscenace *Záře..divadelní příběh o dívce z křížku u cesty v Najfunku..* (pozn.: Najfunk je dřívější název pro vesnici Stříbrné Hory)

Premiéra: 23. května 2014, Režie, dramaturgie: Matěj T. Růžička

Účinkovali: 2. ročník ADaV (Marie Bravencová, Jana Nechvátalová, Paulina Mazíková, Iveta Kocifajová, Gábina Veselá, Lukas Kavin) a třetí ročník ADaV (Adéla Marešová, Lucie Prouzová, Anna Votrubová, Michaela Mikulo-

⁶⁴ KARLÍK, Josef. *Cesty k herectví*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2009, s. 60. ISBN 978-808-6928-555.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Uvedl v dotazníku student ADaV Lukas Kavin (28. září 2016, dotazník sestavila Marie Bravencová), viz Příloha č. 4.

Šlo o cca 4 nebo 5 písniček, teď jsme měli písniček vlastně míň, ale hráli mnohem víc. Nebyla to jen taková výplň písničkami, ale tvořili jsme atmosféru, byli víc s váma. Taky jsme měli mnohem volnější ruku, během zkoušek jsme improvizovali a Růžička řekl jo nebo ne.“⁷⁰

Ve výše popsané analýze jednotlivých složek inscenace jsme se pokusili popsat klíčové divadelní principy, které byly využity v inscenačním procesu v rámci letošního projektu *Krajina, místo, historie*. Na základě výše uvedené analýzy se nyní pokusíme pojmenovat principy, které by bylo možné aplikovat i na projekty podobného rázu, např. projekty výše zmíněné (v kapitole *Vývoj oblasti/tvorby lidových tradic v ADaV*, zmíněné inscenace ve Velké Lhotě, *Letní divadelní dílna Chotěborky*, *Otevřené muzeum v Horním Maršově*).

4. Shrnutí

Pro charakterizaci specifík tvorby při projektu *Krajina, místo, historie* jsem si definovala několik bodů, které jsou pro tuto tvorbu příznačné a typické. Mohou však být platné, také pro podobné projekty, jenž jsou realizované v odlišném místě, odlišnou skupinou a pod odlišným pedagogických – režijním vedením.

4.1. Jedinečnost místa, kraje a jeho historie

Ať už se tvůrce vydá do jakéhokoliv místa v České Republice či v cizině, měl by brát zřetel na daný kraj, jeho historii a kontext. Cílovou skupinou inscenace jsou v tomto případě zcela jistě obyvatelé daného kraje, proto je nasnadě přiblížit se zvolenými tématy a prostředky místní societě.

4.2. Jedinečné a specifické publikum

Při projektech tohoto typu je nutné předpokládat se specifickým publikem, které má odlišné (v ojedinělých případech žádné) divácké zkušenosti a nazírání na jevištní umění, jako takové. Publikum může v mnohých případech reagovat nepředvídatelně (hlasité komentáře, smích na neočekávaných místech či jiné verbální projevy). Divák však může během představení kdykoliv odejít, proto je snahou tvůrců obecnost dostatečně zaujmout a udržet diváckou pozornost.

4.3. Neopakovatelnost

Konkrétně u projektů ve Stříbrných horách se vždy (s výjimkou jedné inscenace) jedná o neopakovatelnou událost, kdy premiéra znamená i derniéru dané inscenace. V případě Letní divadelní dílny na Chotěborkách se sice jedná o několik repríz inscenace, avšak pokaždé se představení odehrává v jiné obci, v jiném prostoru, proto je i tomto případě, každá z repríz jedinečnou událostí. Obecně lze říci, že u projektů tohoto typu, jde (i v případě několika mála repríz) o jedinečnou událost, jelikož se nikdy nejedná o pravidelnou, dlouhodobou, souborovou činnost repertoárového typu.

4.4. Nepřenositelnost

Z charakteru popsaných projektů, není primárním cílem přenositelnost inscenace do jiného prostředí a jiného kontextu. Ve většině případů je východiskem konkrétní příběh, událost, téma, jenž se daného kraje bezprostředně týká. To ovšem neznamená, že to není možné a že inscenace nemají obecnou platnost a přesah. Konkrétně u inscenace *Beďa aneb pohádka o Faustovi*, jejímž východiskem byla Marloova verze Fausta, nemusíme o obecné platnosti příběhu pochybovat, jelikož je prověřena dějinami i nespočtelným zpracováním této látky. Ovšem i tak, autor scénáře děj situoval do místního prostředí a zpracoval životní cestu tamějšího obyvatele Bedřicha Bujase, aby se příběh stal pro místní diváky poutavým a konkrétnějším. Proto by v případě přenosu inscenace do jiného kraje, muselo zřejmě dojít ke značným úpravám v textu i v hereckém jednání. (např. poslední replika postavy Psa: „!!..no..Beďa je živej..i Markéta..von dělá s železem..vod léta do léta..doma je málo..a dcery maj dvě..a bydlej tudle..pod kopcem..v Rýmařově..jo.. a koukněte..sedí..no..tam..vedle tebe..tamhle!!)“⁷¹

vá, Monika Okurková, Pavel Heřmann, Adam Wicha). Tento předmět na ADaV byl volitelný pro studenty právě těchto dvou ročníků.

⁷⁰ Uvedl v rozhovoru Lukáš Nedomlel, viz Příloha č. 3. (listopad 2016, rozhovor vedla Marie Bravencová).

⁷¹ Viz příloha č. 1 (scénář inscenace).

4.5. Mimo estetická funkce divadla

V rámci těchto projektů je pro návštěvníky, kromě divadelního zážitku (nedej Bože katarze), důležitým aspektem také samotné setkání a sociální interakce se sousedy, známými a přáteli, atd. Diváci ze Stříbrných hor často zůstávají ještě dlouho po představení a mnohdy s velkým zaujetím debatují (nejen o shlédnutém představení) v penzionu Na Větrné Hůrce. Toto setkání je, ve většině případů, i jedním z cílů tvůrců/organizátorů těchto projektů a do značné míry dotváří celkovou jedinečnou atmosféru pro diváky i herce.

4.6. Motivátor/organizátor – nositel myšlenky

Pro uvedené projekty je klíčovým článkem vždy /organizátor/režisér/pedagog, který musí vynaložit nemalé úsilí, aby projekt v dané lokalitě proběhl. Ve většině případů je realizátor projektu manažer i umělecký tvůrce v jedné osobě (popř. v týmu spolupracovníků). Jeho úkolem je zajistit organizační stránku projektu – prostory pro zkoušení, ubytování a jídlo pro účastníky, komunikace s účastníky, propagace, atd. Dále pak tvůrčí činnost: hledá inspirační zdroj, předlohu či konkrétní téma, jenž rezonuje s místní societou. Zpravidla je to právě organizátor, jenž je zainteresován do dění dané lokality a díky tomu je motivován pro realizaci podobných projektů.

5. Závěr

Zmíněné principy, jež byly v této práci popsány, však nemohou být brány jako recept, návod či snad dokonce dogma. Jde o shrnutí možných principů divadla v netradičním (venkovním) prostoru, kterými se studenti, účastníci divadelní dílny ve Stříbrných Horách mohou inspirovat pro svou budoucí profesi divadelního pedagoga a lektora. Účast na dílně pro studenty může být motorem pro vytváření podobných projektů, jejichž východiskem je určitý kraj, ke kterému mají vlastní osobní vazby. Znalost místních poměrů, konkrétních lidských osudů a dějinných událostí pak studenty předurčuje k hledání příběhů, které mohou skrze divadelní jazyk promlouvat k místní societě. Tvůrci mohou pracovat i s neprofesionály z místního kontextu (ochotníky) a rozvíjet jejich vnímání divadla a divadelnosti a v interakci s divákem rozvíjet i divácké vnímání a obohatit tak komplexně kulturní zázemí obcí či měst. Hledání a výběr konkrétního tématu pro realizaci inscenace může rezonovat s tabuizovanými událostmi konkrétní společnosti, díky divadelnímu jazyku může artikulovat obávaná témata a nahlížet na události a činy různými úhly pohledu, to vše může udržovat divadlo jako živé a aktuální umění ve všech koutech světa.

U projektů podobného rázu je podstatný nejen samotný divadelní tvar, (který je ale zároveň velmi důležitý a bez dosažení premiéry by inscenační proces nebyl završen a nedošlo by ke vzájemné komunikaci tvůrců s diváky), ale také proces jeho přípravy, v rámci kterého probíhají komunikační interakce na různých frontách a úrovních.

Ve filozofickém spisu, v knize *Já a Ty* Martina Bubera určuje základní konstituce vztahu. Vztahy je důležité neustále pozorovat, vnímat a pracovat na jejich prohloubení. Buber apeluje: „[...] Nesnažme se oslabit smysl vztahu: vztah je vzájemnost.“⁷² Projekt *Krajina, místo, historie* prohlubuje vzájemnost ve všech rovinách těchto vztahů (v rovině student - student, režisér/pedagog - student, inscenační tým - divák).

Zde shrnujeme základní komunikační kanály, které jsou přítomné v rámci inscenačního procesu ve Stříbrných Horách, ale zároveň se jedná o pojmenování komunikačních principů, které mají být přítomny v obecném kontextu u všech inscenačních postupů.

První komunikační rovinou jsou interní vztahy aktérů ve tvůrčí skupině. Vztah **student - student**. Jedná se o natolik intenzivní a specifický proces tvorby, který je náročný po psychické i fyzické stránce pro všechny zúčastněné, že je zde nutná tolerance a vzájemná důvěra. Mezi účastníky nelze očekávat ryzí přátelství a silné osobní vazby, což vzhledem k faktu, že se jedná o kolektiv uměle vytvořený, není ani reálné a není ani nutné - nejedná se o společně strávené prázdniny. Nezbytná je však vzájemná sounáležitost, kolektivní motivace a schopnost kompromisu a vzájemného respektu pro dosažení společného výsledku - inscenace.

Další komunikační rovina je založena na vztahu **pedagog/režisér a účastník/herce**. Úkolem každého pedagoga, jenž se rozhodne pro projekt obdobného charakteru, je v první fázi zprostředkovat účastníkům

⁷² BUBER, Martin. *Já a Ty*. Přeložil Jiří Navrátil a Petr Babka. Praha: Portál, 2016, s. 11.

kontext kraje, ve kterém se projekt uskuteční. Pro hlubší pochopení konkrétního místa a mentality jeho obyvatel je bezpodmínečně nutné toto dané místo navštívit a zažít jeho atmosféru. Na základě této zkušenosti je pro celý inscenační tým cesta k pochopení tématu i konkrétního příběhu jednodušší a vede k bližšímu vztahu k dané problematice. Se změnou prostředí často souvisí i změna vztahu mezi studentem a pedagogem. Díky novému prostředí, intenzitě zkoušení a společnému soužití si k sobě jednotliví aktéři hledají novou cestu, než je tomu při formální úrovni ve školním prostředí. Pedagog má možnost sledovat účastníky v jiném prostředí a poznat tak blíže charakter a osobnosti jednotlivých účastníků. Vše je zdůrazněno kolektivním zážitkem, který nejen utužuje vztahy, ale též prověřuje smysl pro zodpovědnost a individuální účast na procesu.

Pokud interní vztahy mezi aktéry nefungují, nelze navázat na další komunikační kanál, který míří od **inscenačního týmu k divákovi**. Intenzivní zážitek z procesu tvorby a motivace odehrát představení divákům vede herce k silnému prožitku v rámci představení a kolektivnímu uvolnění a vydání velkého množství energie.

Celý tento proces má jediný důvod a tím je **předat divákovi příběh a zprostředkovat intenzivní divácký zážitek**. I Zdeněk Hořínek setkání divadla s divákem při události, kterou označujeme jako divadelní představení, chápe jako přenos (vysílání a přijímání) informací. Hořínek zde přenos těchto informací srovnává s odesláním a přijímáním telegrafické zprávy, kdy ovšem podotýká: „[...] Při vysílání a odesílání ovšem může dojít ke komplikacím, které vysílanou informaci znejasní. Může to být nejasná formulace v jazykové stylizaci zprávy, její nesprávné převedení do telegrafického kódu, nesprávné přijímání a dekodování nebo konečně nesprávné čtení adresátem...[...]"⁷³ Při realizaci představení ve venkovním prostoru hrozí velké množství rušivých faktorů, které ovlivňují přenos informace a mohou způsobit komunikační šum. V první řadě může být ovlivněna míra soustředění diváků vnějšími faktory, jako je déšť, zima, nepohodlné místo v „hledišti“, překážky ve výhledu, nebo otravný komár. Dalšími rušivými elementy mohou být ostatní z řad diváků, kteří během představení spontánně reagují, komentují děj, popř. vyřizují své telefonáty. S veškerými rušivými faktory musí tvůrci počítat od samého začátku inscenačního procesu a s tímto faktem pracovat. Chyba při vysílání mezi tvůrci a divákem může nastat již v prvopočátcích příprav inscenace. Důležitým předpokladem je vnímat potřeby diváka od první realizační fáze projektu a to ve všech složkách inscenace - v dramaturgické, kdy je nutno předložit divákovi sdělitelný příběh, bez množství dějových odboček, se silným tématem, který publikum pochopí a téma pro ně bude dostatečně poutavé. Pro přehlednost a diváckou čitelnost využívat určité typovosti. Po stránce režijní pracovat s nonverbální složkou inscenace, dynamikou (střídání humoru a napětí), po stránce herecké je nutné přizpůsobit herecký projev specifickému jevištnímu prostoru. Je třeba brát zřetel především na hlasitost projevu a klást důraz na precizní artikulaci, v hereckém jednání využívat jasných velkých gest a po celou dobu vnímat diváka a komunikovat s ním.

Může se zdát, že uvedená specifika mohou tvůrce svazovat a být překážkou. Přistoupíme-li však na tento fakt a dané omezení vezmeme při inscenačním procesu do hry, opak je pravdou.

Dle mého názoru jsou uvedené komunikační kanály zcela zásadní při umělecké tvorbě ve Stříbrných horách. Vše, je zde jaksí intenzivnější a skutečnější. Setkání studenta se studentem, studenta s pedagogem, herce s divákem, člověka s člověkem...■

6. Seznam příloh

Příloha č. 1: *Beďa aneb pohádka o Faustovi* (scénář inscenace)

Příloha č. 2: Rozhovor s profesorkou Silvou Mackovou (Marie Bravencová)

Příloha č. 3: Rozhovor s Jáchymem Panáčkem a Lukášem Nedomlelem (Marie Bravencová)

Příloha č. 4: Dotazník pro účastníky dílny (odpovědi Lukase Kavina a Jany Posníkové)

Přílohač. 5: *Beďa aneb pohádka* (fotografie)

⁷³ HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2012, s. 122.

Příloha č. 1: *Bed'a aneb pohádka o Faustovi* (scénář inscenace)

Nakous s mi ret
 Zoubkem jak jehla
 Konečně.. tak kapka mohla
 Kápnout hned
 Stačí říct..ted'
 Ta slabost, tiše náhlá

Za dechem vdech
 Ta chvíle mezi tím
 Mezi mnou a jím
 Ležím na zádech
 Prosím tě nech
 Ten okamžik prozatím

Než seberu sil
 Do hrsti
 Do pěsti
 Do svalů žil
 Do nocí kdy jsem snil
 Bolesti, strasti
 Dost
 Já..Už jsem tu byl..

Kdysi před mnoha lety žil v této zemi chlapec... víš? Táhle...musíš se ale dobře dívat..kluk..vždy menší než ostatní, jen oči měl větší... Měl rodiče, asi, jen nevěděl kde..teda tušil, však nevěděl..nečet, nepsal...byl sám... Zda mu to vadilo? Nevím... Ano? Znal své jméno... příjmení zatím ne. Žil pod kobercem. S psem, co starý byl od narození. Pes jménem Wágner a nevěděl, že jednoho dne stvoří umělého člověka... ale to teprv přijde..protože nejdřív se chlapec musel rozhodnout, pak začít čarovat, pak zlo využít a pak ho porazit..ale počkej..to všechno..teprv..teprve přijde.

(pes, kocour)

Vrrr.. co ty tu chceš?

Co co já?..Kam ty si jdeš?

Kam já si jdu tam já si jdu..hned tě zaženu!!!

No to si počkám..šup..a dolů a nahorů..a dolů a na..

Počkej..pocéém...já ti nic neudělám..

Hu..nic..jdi si sám..

Pozval tě snad můj pán?

A to musí bejt?

Krucinál..dolů a hned!!

A nene..nádobu zlá!!

Povídám hned!!

Tady sedim..a nehnu se..tady..sedím já!

Vrr...dolů z té hrušky!!

A ne a ne a ne..

Že ne?

Ne.

Ukousnu ten kmínek..ukousnu ten kmen!!

Rozdrbeš si tlamu jen!

Do mé tlamy nic ti není!!

Si počkám na to posvícení!!

(hlas Bed'a) Hej..Hej!! Wágner!! Co to tam žereš?

Pane..můj pane..támdle to sedí a je to černý jako čubka!!

Ale nech to..dyť je to kočka..

Nemůžu a nemůžu a ne a ne!!

(koč) Kdy tohleto přestane?

Huš...a dost..sem pod...a sednout..

Vrrr..

Sednout..pudou pod koberec!

(koč) Pes blbec!

Vhhhaff..kuš!!

A dost Wágner..huš..dost!!

Vrrr..Nespravedlnost.

A ty zmiz!! Kšá potvoro!!

Mňáááú..kdo z koho!!

Jedeš!! Sic..!!

Zdrhnu..ale Ty!!..nedostaneš nic

Aus!! A pal mi vocad'!! (kámen)

Mňáááú...

Tam odkuds přišel se vrať!!!

Hik hik...mňáááú!!!

A do díry...sem..táhle..tam se ztrať!!

Jsem pes..a jmenuji se Wágner..jsem pes obecný, luční i lesní..stojím si za svým pánem..kdo přiblíží se??...tak s tím je konec..ámen..můj pán je kluk..hoch..chlapec..sám je se mnou.. nemá nic.. Jménem je Jindřich..tudíž i Fridrich..čili Bedřich..Dřív míval i čepici... kabát..i boty..nyní..nemá již..no přece nic..zato?..má mě..a to já jsem vše..všechno..leccos..leckdo..Né nikdo!!Někdo!! Packy dvě před-

ní..pozor..dvě zadní..krk..hlava..vznosný hřbet..a?..ocas..a praporek, Cha!!prut!!!vše jak má být..na místě svém..hle!! vrtím!!!...a..nevtím..a pozor!! Vrtím..a zas..nevtím..to já znám..to vím..to umím..!!jsem pes..služebník svého pána!!..kde je?..kde ho zase k sakru mám??..Jindřichu, Fridrichu, Bedřichu!!! Bedřóó!!!!

(tety) A poporádě: Serák, Bumlíř, Čubák...Rákovcová, Stašská, Řezek, Níkoč, Selavá..Mňouk, Krávec, Děk, Chazák..Řebula..Řebula??..Řebuláá!!!!

Tu som..tu som za kaktusom!!

Nerajčit Řebula!!!..slíkajs a koupanda granda!!

No jáá..

Nu tak.

Bzzz..

Aá...kde Beďa??!! Nu?

(šeci)..My to neéévim!

Ale NU!!!

Setsákra névim!!

Bez kecu!!!

Ždycky je jinej!!

Slíšime!!!

Bude pod kombercom!!

Jagjinag!! Vlez Beďu!! Hups!!!

(beďa) Nejssem.

(šeci) Jééé tam skovanej!!!!Vlez Beďu!!! Vlez Beďu!!!!Vlez Beďu!!!! (skandují)

(Teta strhne koberec) Aáá..Tady ho!!!Špuka!! Kolikrátzdaliříkalasem??!!!! Chap ho štěňulu..A do díže!!!

(Wáagner divoce štěká)

(tety) Čuš samojede!!!

Vrrrhaff!!! Nedám pána!!! Nedám pána!!!!Nedám!!! Nedám!!!

Kop do řítě!!!

Vrrraaáúúúvajs!!!

(a všeci tancují a zpívají posměšnou písničku) už sme go polapili..úž sme go zaňali..bude voda bude voda bude Beďak zasrany!!! (hup ho do vody)

No tak sem mokrý...a co?..voda steče..mlíko se svaří..máslo rozpustí..no tak co?..pod kobercem bude i tak teplo..a tak jsem šel zas sbírat železo, vzal jsem můj vozejk..a šel..a byl jsem nahej, protože všechny mé hadry ty lidi namočili i se mnou..a mi to bylo jedno..a bez nich beztak byla menší zima než s nima a vůbec mi nevadilo, že byl únor, protože tu zimu stejně nesněžilo, jen mráz byl tak suchej..mě záby ty holý nohy a jinak nic..vjo!!!Wáagner..Vjo!!!!

(chlapi v hospodě) Komunisti sou burvy!!

Sám si burva!!

Guvno!! Kapitalisti sou burvy!!!

Ale tvůj dědek byl burva.

Di do dža..

Héj!! Drž kufr!!

Ty drž kufr!!

Nalej snope!!

Sedum vraků..na stůl dej!!

Do huby Hrrrk!!! HEJ!!

Kašlu na to.

Jééé..mě někde vypadly zobáky!!

Seš guvno!!

Gargulo!!!

Hele!! Cézar jede!!

(všeci řvou smíchy) Ó koleska s vpřaženým ořem!!

Héj cicáku!! Podkovej šimla!!

Zalešti srst!!

Vyčeš mu hřivku!!

Holej jak prst!!!

Nu tak..nu tak..nu tak!!! No dělé CYPE!!

(všeci) Hahahahá!!!! CYPE!!!

Vrrrhafff...haaaáf..(vyštěkáváno) Podružní, scvrklí, neřádní, nectní, dutí, líní, nechtění, žluči chutí...tak řvěte, křičte, hulákaje hrdla ničte.. nuž nic ve vás, nic okolo, nic v makovicích, nic nebylo..nic v krcích, v rukách, v nohou..NIC..jen plynu pytel, řvoucí prázdno..z nosu sopel, špína, dno!!..tak křičte, křičte!!..lžete!! Žerte!!..chlasterem pupky derte..A víc ,..a víc..A víc!!!! A ještě..Nu táák!! Bravo!!!! Bravisimo.. Pes vás slyší...Pes vás vidí!!! A pes..na vás chčije.. Trrrrr..chčiju Vám do xichtů..chčiju vám na záda, já..pes..chčiju Vám z výšin, modrých, konečných, jasných..zářných..do hub, do huby, do očí!!!!...PES..čuba z nebes!!! Vaúúú..Vrrrraf!!

(koč) Tak to bych ti ..kluk nahej, na vozejk, za čoklem zapřaženej..ani se nehne a hurá kol hospody..sem..a tam..a tam a sem..Mňááú..to ti je divný sokole!!..a von se ani nezatřese..nehne..jo ty vole..mrkne..ale nepohne se..a to je i kocourovi divný..co to má bejt?..no hele?..koukám se koukám..a ten pes?..pantem mele!!..tudíž si sednu..a ani se nehnu ..dívat se budu ..eslivá pojedou zpět že ve dvě?..néé..v jednu..pojedou..já vim..pojedou na oběd..ňam ňam, mňáááú..na oběd..a to pudu s něma..na oběd....a hned.

(veselej beďa) Hej hej..prodal sem železo..prodal sem prodal..a z toho co dostal..hej hej dostal..koupil sem ve frcu..triko, gatě, čepicu..hej..a milej Wáagner..hádej!

No to jo..stříhnu ušima..stojim..a teď..CO?

Kolik mám bratrů? No?

Co já vim..co já vim?..Tři..

Ne.

Šest..

Ne..

Vosum?!!

Aj se ségrama dvaadvacet!!

No kruci pane!! Dyk to se musí ztrácet!!

Ou jes Wágner..my nejsme rodina..my sme letopočet!!

Hmmm..jak je to lidský..dyž je to englic..ký..

Jak je to prima..taková rodina..

My si tu pěkně vykračujem..

To si tu pěkně vykračujem..

(pes najednou zarazí)..A pane..teda vy mi to prominete..my..si to oba prominem..kde vy tu..rodinu ..promiňte..hergot máte?

To nevim..Vy to Wágner..víte?

Tak teď sem vedle..co čumíte?

Hmm..to jen..já...

No?..nekoukejte!

Já..nevím kde..to..a není to jedno?..Jed'te..

A nene..řek ste a neřek..tak co?

Já,..kde sou to nevim..kdo je to?.. tež..tak si to myslim..to není lež..nebo je co já vim?..a smí se to říkat?..kolik nás je?..dyž já to nevim..tak si to přeju..tak si to sním..mám jenom Vás..pane pes..S Váma jen mluvím, o Vás se hřeju..s Váma jen žiju..u Vás spim..s Váma jím..vyju..vjo pane Wágner..vjo!!

(děcka zpívaj-řvou, kolem poskakují) Do xichtu uděláno, do xichtu nablito..máme Běďu, máme Beďu bude děcko ubito!!Héééj

Smrade!

Jede!!

Bolí to?

Žide!!

Vřede!!

Jelito!!

Lisk!!

Bác!!

No znova!!

Křene!!

Hnide!!

Do břicha!

A teď!

A furt!!

Bít!!

A bít!!!

Chachachacha!! Chachachacha!!!!

(pes) Vrrrrhaf...haaf (líce kolem, štěká a kouše jako pomínutý)

(děcka) Fuj potvoro!!

Hnus!!

Ubi ho!!

A zas!!

Na něho!!

Jáááú!!! Mě kous!!

Drť ho!!

Chyť!!

Lámej!!

(Uni) ZABI HO!!!

(pes) Vhaaff...vháááf...Baf!!!! (rozežene je) A sakra pane..panéé!!! Tak vstávat!! No to ne!!..Zas oblečení zebrale, co sami nemaj?? Nebo neměli?? No ták...pane můj..vstávej..nuž!!..se vzpamatuj..No..sláva..a teď kom..tudle kolem šeríku a bříz..tiše..rychle..šup.. pod kombercom!!

(děcka - řvaje) Tety!!! Tety!!!! Ó kde jste tety!! On ten pes..ta bestija..Mě kous!! Mě kous!!!! Ne!! On MĚ!! My sirotci..chudínci..my děti, samci, samice vpuštěný..pokousanýýýý!!!! Jako vopice!!!

(tety) Jéžišmarjá...a už zas..ZAS!!Serák, Bumlíř, Čubák...Rákotová, Stašká, Řezek, Níkoč, Selavá..Mňouk, Krávec, Děk, Chazák..Řebula..Řebula??..Řebuláá!!!! Všeci!!!! Všeci nakousaný..!!!! ZAS!!!

(šeci děcka) Jáááááuuuuú!!!!

(tetky) Kde ten RAS??!!!! Kde ta sviňa?? To děcko!! Taková prašivina!! Hej!! Vylez ty pochcípáku..

Šak je tu!!

Tahněte ho dom!!

Tak..Tu je!! Tu je!! Pod kombercom!!!

(všeci kvičej)..

(tetka) Ty jeden Beďulo zlej..za to tvý ZAS provinění..na tejden..do sklepa..do tmy..sám!! A bez oblečení!!!

(tma, ticho...) už nemůžu..už dost..to přece nejde..už ani kousek..nikam a nikde..sám na to nestačím..nechci, nevím jak ani čím..sedět tu..sedět..sedím v díře..bez moci, bez sil, bez kalhot..jak zvíře..ba ani to!..to aspoň srst aspoň chlupy má..a já ne..já holej jsem jak prst..a oni?..ne..tak takhle už..ne.. ne.

--

Pane...pané..tudle..našel jsem gatě!!

Ach..Wágner..ty můj milý...služebníče..

Musíte blíž..já nevlezu se..

No pod'...trošku popotáhnu tě..

Jáááú..mi chlupy hoblužete!!

Kdes to ukrad?

Ukrad?!!..leželo to bezprizorně..

Já ti dám..

Hm..pro mě za mě..

..noo..tak nebruč ..Wágner..a děkuju Vám.

Jojojo..včil drbat..a hodně. Jo..eště todle.

Co to je?

Co já vim..knížka?..letěl sem přes hřbitov...a ležela v hrobě..

V hrobě??...Kdes vzal ty gatě??

Ale tak pané...

No dobře..knížka..hm..písmeny.. Ri..Rixus..Homelchádem..Bl..Blútes..Mefistófes...

(hlas)..blll..Fausté...co žádáš?

(pes)..fuj!!!!...co to jééé??!!

Ticho!..lehneš...

Nenene!!! Vhaf...!!něco na mě lezéeé!!

Kuš!!!!..Celéstés, Furiés..Dumfiténiam, Vaciامتuum..pléminus..

(bum)

(pes) Vuáuuuuúú...pané..jééééé...co to říkáte...co to děláte??!!...tu cosi smrdí!!!..prdí!!!...bojim se veliceé..

Hergot Vágner!!!...Kuš a kuš opice!!

(kňučí)...néééé,...panéé..

Evovós infernáles, Dumpariátis Deváriem Dezidériam Meam..(velké bum, pes zdrhne za velikého řvaní)

Mňáááuuuu.....Fauste, Fauste...čeho si žádáš??!!

Kočka?

Kočka.

Mluví kočka?

Může-li pes?

Dolů slez!!..Meno!

Na to by se věru nemělo.. ptát, kdo k sobě chová pohrdání, kdo cestu chce znát, tu pravou..ne jen její zdání...

Kecy..Zvukem jména..tvářnost duše bývá vyjádřena.

Chm..Té síly díl jsem já, jež činíc zlo, vždy dobro vykoná..

Říkáš ..část jsi jen?.. já celek vidím.

Jen díl dílu jsem, jenž vším byl v prvé časy..já díl jsem temnoty..co světlo stvořila si.

Tak teď už vím..

A copak asi?

Kdo jsi.

Hohó..tos rychle našel rým.

Nechtěl bys ke mně do služby vstoupit?

Briá briá..sám od sebe tu mocnost nemám..já bych se musel svého pekelného knížete poprosit..

Tak hled'...!!!

Briááá Faustéééé...!!(vžžc..a je pryč)

(pes) Nene čarovat..nene čarovat..

Ale.ale ale..ale..můj nejmilejší služebníče Wágner...ničeho se neobávají..pěkně tu lehnou..ovšem tiše...a posečkají.

Nene..to já nemužu..nene..(vžžžc)..néééé...to já se bóójíím...(a je fuč)

(koč) Briáá...můj pekelný kníže mě to povoleníííí....DAL. Však ale za tou příčinou, jestli ty mu pět punktů vykonáš, tak mě do služby dostati máš.

A co za punkty..na mě vymyslíl?

První punkto: své přátele máš proklínat a svého boha se máš odřícti, druhý punkto: do kostela nemáš chodit, žádný kříže nemáš dělat a hlavně se nesmíš modlívát, třetí punkto: vlasů nehtů nemáš stříhat a ani se nesmíš více umejvat, čtvrtý punkto, zbujnost těla dovoluje, ale manželku brát zakazuje, pátý punkto a poslední, své tělo řezat a svou vlastní krví se máš do kontráchtu podepsat..

Vlastní krví?...né..to neučiním!!!

Cedulička stačí než.. kapičkou krve se tam podepíšeš.

Mluv..co dáš?

Chachacha..můžeš směle poroučet..co všechno na světě budeš chtít...mám ti ku libosti učinit..

Všechno?

Všechno.

A dám já co?

Hmmm...briá..pff...jen něco..

Co?!!

JEN..po ujití šestatřiceti let..máš mi svou duši i s tělem odevzdat..briá..

Ó ty fúrie pekelná..dobrý plat ode mě máš..však si ho ode mě...taky perně vyděláš!!!...Přešťastný Faus-te..na tomto světě..býti máš.

--

(pes)..Jéjéjéjejeje...jéééjéjéjeje...co se dějééé??!!jéééé....mluvit se mnou?...no to se mluvíválo..podrbat mě?...no..to se dělávalo..jo..a aby se mě poslechlo?...no to už dávno..dávno se pošťestilo..nic se mi neřek-ne..nic se mi nepoví..nikdo mě neslyší..nevidí..a co dělá se??! Jééé..jejejeje..jééééé...starej Vágner ejhle..není třeba!! Najednou kocour..v klíně sedá!!..nažrat nemám..pelech nemám..a pán?..pff..doma není..kdesi lítá..porád..co já vim kam??..prej dej pokoj, nevtrovaj..já podnikám!!..podnikám..Ale co??!! Kde??!! A s kým??!!..to teda nevim..a řeknu vám..to neví ani von..ani von sám..prosím...

--

(dobře oblečen rozdává velkopansky cosi)

Mě dej!!

A mě.

A mě..

A mě navíc..

A sem..

A ještě..

(b) Dám..ale...kotrmelec!..Na..

A já taky kotrmelec..

(b) Ne ty..ty..Ty vystrč řiť..a Ty..ty taky nakonec..NA! A ty dělej ručník..a ty věšák..a ty mejdlo...! NA..Ty..chytej..Jazyk ukaž..kříč...vzlykej..A ty jsi lížce..a ty lejno..a ty pes..

(pes) Pes sem já!!!

Hubu drž...!! Lehni...!!!

Nelehnu!!
 Lehni!!
 A nelehnu!!!
 Hej..tomu šlehni!!
 (koc) Rád..(švih)
 (Pes) Jaaaaáááááuuu...
 Mňááááááuu...Co ještě mám pane udělat??
 Dost..zmizte..teď..hned..SPÁT!!! (všichni usnou..ticho)..Chci jíst..
 No..(podává jídlo)
 Ne..Chci kouřit..
 No..(cigareta)
 Ne..chci auto
 No..(brrrrm)
 Nnee..chci..psí sádlo.
 (pes kdesi) Jéééé...
 Nee..chci klid..
 Máš ho mít..
 Nemám tě rád.
 Nemáš mě mít.
 Chci milovat.
 No to můžu odejít.
 Ale já chci!!!
 Ať chceš co chceš....všecko..všecičko..jen to jedno nikdy..lásku..to naší smlouvou..nikdy..nelze vyplnit!!
 Ty fúrie škaředá..ošemetná..Takový kontrácht já jsem s tebou neuzavíral..Co já budu chtít..ty mě to musíš kvůli učinit..a když ne...já budu do tvé pekelné tlamy pálit!!
 Já nesmím ti lásku povolit!!!
 Tak takhle??..No budiž..Tak táhni..Táhni!!!!..zmiz..jdi mi z očí..a střež se navrátit!!! (bum)
 Miááááááuuu....!!!!
 --
 Kudy chodím..neb stojím..všude s mojí duší tajnej dyšputát vedu..jestli to správný, co činím..za ten podpis..tu ceduličku..jestli to nutný, nový..za ten škrábaneček, tu krve kapičku stát má a stojí?..A rozhodnout se?..Nešť!...již rozhodnut jsem..Tak neohlížej se !!Jedem!!!
 --
 (letíme)..Co jest to?
 To jest Ameriká!!!
 Co jest tohle?
 To jest Áfriká!!
 A tohle??

To jest Ásíé!!
 A hele!! Skákací ovce!!
 To jest Aus..tráálijé!!
 A vžžžc...A sme v Evropjéé...!!!
 (žuch)..hergot tu je zima..
 Kdo kde se rodí..to se nevybírá..
 Umření snad vybrat si mohu!
 Ani v tom ti nepomohu!
 Tak aspoň žít budu jak chci..
 Jo tak zde jsem, ku pomoci..
 Tak dělej!! Už jen chodit budu po koberci!
 Briá Fausté!! Dům, či hrad, zámek..postavit, rozbourat..zbudovat,,zničit..dny, noci..jitra ti nebudou stačit..pít, spát, jíst, tančit..Co jen chceš..to můžeš..smíš..začít i skončit..co vůle tvá..to moje potěšení..to vše ti udělám...pro mě nic!! NIC to není!!
 --
 (pes)..To ti povím..to je děs. Můj pán mi zblbnul..ztvrnul, zkys..A nenadělám nic..Už není s nikým..jen s ním..On nikdy moc nebyl..to já zas vím..ale tohle..?..já nepřeháním..Je tuhej..bez úsměvu..drsnák...Mafoš..Kapoš..prej na co srdce?..Mám hlavu!! A starej Wágner..?..Ale co..eště pse nekňuč..nejdeš na popravu..Co já musím udělat..aby ten trouba moh mě zas v klidu podrbat?..Co já musím..?..A já to přijdu, to já vím..Sednu si..tss.. Lehnu. Dřimnu..zamyslím..zasním..a tam na to přijdu..tam to objevím..
 --
 Nuda..Mezistáfl..
 Stačí mrknout. Perníček?
 Fuj tajfl..
 Nebo toto?..kousíček?
 Dej mi pokoj..
 Nač ta nálada?
 Nechci..nevím..neotravuj.
 Pink!! Zde dívka lepá!!
 Óch..krása..něha..líbějí se mnou, drahý šacínku špacírovat..do mého kávinetu?..na šáleček kávy?..
 Hehehhe...to jsem nemyslel, že toho chlapa tak lehce ženštinou povětrnou, vymámit dovedu..Což ovšem netuší, že až s ní do pokoje vejde a bude ji chtít obejmout...cha!! Ona se mu ztratí!! To bude řevu!!..Zmizím radši..tudle se skovám..předstíraje ptáka co věnuje se ...zpěvu (zmizí..příšerně zpívá)
 --
 (pes) Hu...co to za hroznou hudbu??...jéé..fúj..přestaneš!! že tě fogle chytnu!! Chramst!!
 Jáááú...zde mi péro vytrh..Jedeš čokle..
 Vrrhaf!...potvoro šeredná, klid se datle!!
 Datel..no toto??!!..Au...kous mě zas!!
 Haf...fuj..v hubě, pění.. vocas!!

Kuš..no co..co co???.pryč vocut..vžžžc..

No toto..nějakej kohout!!..peřisko všady..tajde..tam aj tady..hele hele..to peř není!!..se to hejbá..k sobě blíží..cuk..zdrcló se to!!..hmota živá?..nu..sem..pocem..aaaáá..já už najdu uplatnění.

--

(B)..Jen jsem se dotk..a už tu není..vše je jen klam..snění..Všeho mám dost..a těž nemám nic..jídlo bez hladu..jídlem není..peníze bez přátel...k udušení..bez lásky ženština..k nesnesení..HEJ!! Kdes ty černá čubko!! Vylez..chci skálu zlomit, vodu vínem měnit..hladinou jít..ale hlavně CHCI lásku mít..chci MILOVAT!!!

Už zas?? Tohle mě nebude bavit. Zde pane jsem..co ráčíš, chceš..co mám dělat?

A ty to dobře víš..a splníš..nebo??!!..budu tě bít!! Třískat..do tlamy bušit..ty musíš..MUSÍŠ mi lásku opatřit!!

Nesmím, nemohu...nech mě být!!!

NE!!..když takhle..páteř máš-li?..bičem chci tě přerazit..A tumáš a tumáš..a dál..a ještě..mám přání a TY..ať chceš či ne..hled' ho vyplnit!!!

Mňáááuu!!!

--

(pes) Hu..tak vidíte to?..jak řádí..bije..křičí..to neznám..to není on..to nemůže..líto mi je ho..uff..vzchop se Wágner..když nikdo?..pes musí.. pes může!..pes pomůže...

--

(chlapi v hospodě)

Komunisti sou burvy!!

Sám si burva!!

Guvno!! Kapitalisti sou burvy!!!

Ale tvůj dědek byl burva.

Di do dža..

Héj!! Drž kufr!!

Ty drž kufr!!

Nalej snope!!

Sedum vraků..na stůl dej!!

Do huby Hrrrk!!! HEJ!!

Kašlu na to.

Jééé..mě někde vypadly zobáky!!

Seš guvno!!

Gargulo!!!

Hele!! Cézar jede!!

(všeci řvou smíchy) Ó koleska s vpřaženým ořem!!

(B)..Všem nalej !!dvakrát.. třikrát!!! A Lej !!! Ohniváku!!

Platiš?? Leju!!

(B) A pite!!! Pite Čumři!! No??!!

Nechcu.

Nechcu.

(B)..Vy neslaný burvy věčně nevděčný!!

Sám seš..

Máš prachy špinavý!!

Líný!!

Děravý!!

Do dža di!!

Pakuj se!!

(uni) Odejdi!!! (zády)

(B)Šmejdi..hnusný lidi..Vy vodporní, blbí smradi!!!!

(uni) Sám seš!!!! Vypadni!!!!

--

(pes)..eště že..eště, že skoval sem tu knížku..a mám to..tu věc tu žížalku..hejbá se to hejbá..to tudle položim..podřim..tlapkou přišlápnu..táak..ocasem kolečko..a tajdle..číst musím..musím..musím..Miserére Virgó te Árhús..sympátika aduláre koproduceró..jéé..hejbá se to víc hejbá..já nebojím néé..čtu dál..koproduceró te Guam dis partikuláre zipcig destó en torgátum est nó..kuartum meam..jejejeje..hejbá se to móc..hejbá..já nebojím...nebojím!!..singulárúm est dux mortaco síbilis te deum forza anda luiza bogza zakupáre zimbardó línio dextra dhuilstra sator arepo tenet opera ROTAS!!!! (bum..pes kvičí..a Markéta je na světě)

--

(Pes)..Ježkovy voči..kozu do vazú pic..tohle tu vyrostlo..Tohle tu stojí..nehejbá se to..nedělá to nic?..halo?..hola hej???.osobo!!..jej!!..ruka se hnula..sic!!..a druhá!..oko!!..ústa..a co víc?..(jde to najednou pomalu k němu)..jééééé...(skloní se to..hladí ho to)..jůů..jáá..nebojím nebojím..je to hodné?..to nevim..!!..halo paní?..haló!!..já mluvím..pani..mlčí..je nemá?..jej..doprčic..Hej!!..hej heej!!! Pane?!!..Panéé!!! Kde jste kerej!!? Panééé!!!

Co zas ?? Heraus Wágner!

No potěš..Pané..

No??!!

Já mám tu něco!

Dej mi pokoj.

Hovco.

Cooo?!!!

Pádluj svůj vlastní kánoj..

Tyy!!!

Ahoj.

Já tě zabi..(čučí)..oj..

Tak na něj...

Kde jste se tu..K vašim službám..Dovolte..Já..Faust..Jindřich, čili Bedřich..Béďa..Vás vítám..

(M..nic)

(tiše) Wágner..Wááágner.. noo..tak kde tě máám..??!

Zmiz čokle!!!..Jedeš!!!

Vhafff..!!Ale kdepák..Vhafff..Ty se bojíš!!!

Mňáááuu...vrrrr...no pojď..pojď.. blíž..

Ukousnu ti vocas..Satane!!!

Ale né..to se nestane!!

Chramst (kousne ho)

Mňáááuu..no tak tohle ne!! Ty stará..lysá potvoro..tak dost..chtěls to..jdem..jdem do toho!!! (melou se strašně..pes to schytá, kočka tlamu od krve)Mňáááuu..Já volám...volám Vás obludy pekelné..volám vás k sněmu..volám Vás nyní..Hned!!!Faust musí kontrácht dodržet!!!!

--

(baby) uíííí...uííí...kdo volá...kdo volá??..kdo je to!??

Já...já..volám...já Mefisto!!

Ale copák ty černý ráčku..někdo ti sežral polívečku?

Kdež!!!Leťte..Sem..Faust hraje mi s úpisem!!

Hoj..báby..hoj tak jdem!!! Čert nás žádá..čert nás rád..hoj..tak jedem...jedem na Sabat!!! Trním a hložím klap, klap, klap, z kozlů jde puch a pšuky z bab!!

Čest budiž tomu, komu čest! V zástupu, v hejnu, černých nevěst..Namaah, Pukka, Sekhmet, Tanmo, Mithgard, Lilith, Gorgo, Fenriz..a hle..i poslední jméno se skvělo!! Vítej Azazelo!!!

(Baby) Kudy tudy..?

Dolů sjed'!!

Co letíš jak zbrklá!!

A do mě trkla!!

Ta boule..auu..hled'

(uni) Dlouhá je cesta široká, jaká to honba divoká. Bába se šťouchla koštětem..a puk jí břich..a škvrně v něm..Nese nás koště, hůl či vích, na kozlu jedem na vidlích,- kdo dneska nemůže se vznést, ten věky věků ztracen jest!!!

(koč)..Sestry mé, dcery jediné..postavte vír, chumel, hejno!! sil vezte..vprostřed kruhu a víc a víc..tam Fausta zcela ne polovic..a je Váš..váš tak dlouho..až nezbyde z něj NIC!!!!!!

(báby řvou..lítaj..brajgl..táhnou Fausta..ten drží Markétu..a leze pokousanej, polomrtvej pes)

(pes)..vrrrr..hafhaf...zmizte...!jděte!!..Pryč!!!..Pane rychle..hned..odsud!!..máte jen jeden klíč!!

(koč..šílenej čert) Zabiju tě..sežeru..zničím!!

(P)..to počká..jsem pána svého pes..on je můj a já jsem s ním!!

(F) Wágner zmiz!! Krev z tebe crčí!

(p) Tos uhod Beďo..!! Jsem tvůj né ničí!!

(K)..A dost!!!..A na něj.. trhejte..rvěte..na kusy..kousky..maso..krev Žerte!!!!!!

(P)..vhaf..!!!nééé..nedám..nedám pána..nic nedostanete..dřív mě..mě si vezte..Pane..Pane můj..proboha pane..musíte pryč..pryč..já nevydržím..už nemůžu..necítím..nevidím..pane..Vy víte co..co musíte učinit!!Pane pane můj pro všechnu lásku svět..vy musíte ji políbit!!!!!! (zavyje..a je po něm)..

(B)..Wágner!!!!!!...(polibek...řev vrcholí...a ztichne..je po všem..fúrie padnou, čert se vypaří)..

--

Wágner..můj nejmilejší služebníče..příteli můj..bratře..bez tebe nejsem..ani čtvrt ani půl..jedinou jsi mi oporou..tak dost!!vstaň..!!dýchej..nuž!!pojď!!..to ne toto..né to né..to nejde..život za život?..vždyť to je mínus..nula od nuly pojde..Vstaň pse!!!..pod' !!!jdem...kdo teď..kdo??..se mnou bude ..pod kobercem??!!...(pláče)

(M) Nech ho..můj milý..nech ho jít..on to tak chtěl..on to musel učinit..Jen díky němu jsme my dva..ty jsi se provinil..on vinu sňal..je v tobě a ty jsi v něm..jste jedno..tak..tak takhle on to chtěl.

--

(pes)..bylo by blbý..kdyby pes chcíp!!..dyk je to pohádka..tam končí to líp!!..no..Beďa je živej..i Markéta..von dělá s železem..vod léta do léta..doma je málo..a dcery maj dvě..a bydlej tudle..pod kopcem..v Rýmařově...jo..a koukněte..sedí..no..tam..vedle tebe..tamhle!!(a scipne)

--

end

Příloha č. 2: Rozhovor s profesorkou Silvou Mackovou (Marie Bravencová)

(listopad 2016, Ateliér Divadlo a výchova, rozhovor vedla spoluřešitelka projektu Bravencová Marie)

Která představení jste ve Stříbrných horách viděla?

Ve Stříbrných horách jsem viděla dvě představení a to Jak Frgoši zabili holku a Romeo a Julie (pozn. Tedy Láaska za časůú cholery).

Jak na Vás tento kraj působí?

Dost pochmurně, depresivně. Byli jsme tam ještě v zimě se studenty, teď již absolventy, když jsme vedli workshopy na základní škole. Tento projekt byl v zimě a o to víc působil tento kraj depresivně. Všude takový sníh, nesníh. Není to úplně veselý kraj.

Jak na vás působili obyvatelé?

Taky dost zvláštně. Určitě to bylo jiné, než když přijedete třeba na vesnici na Jižní Moravě, ta mentalita je zkrátka historií tohoto kraje dost ovlivněná.

V čem spatřujete přínos tohoto projektu pro místní obyvatele?

Mám srovnání, s výjimkou jednoho projektu jsem viděla všechny inscenace ve Velké Lhotě. Tam je krásně vidět jak jsou občané hrdí na svůj kraj, na své zvyky, na svoji minulost. Jak si tohle všechno inscenacemi připomínají a jak to berou. Ve Stříbrných horách se to ale buduje mnohem hůř, protože Víta vychází z velmi dávné historie. Věci, které se týkají 30-leté války, ohledně odchodu do exilu. Tady taková paměť není, historie toho místa je velmi problematická, ale asi o to víc se s ní místní potřebují vyrovnávat. Proto to představení, které jste hráli (pozn. Jak Frgoši zabili holku), bylo asi nesmírně zajímavé i pro místní obyvatele. Určitě více než Romeo a Julie. Otázka je, jestli nepřejít od vyrovnávání se s tou historií k nějakému pozitivnímu vytváření kulturního života toho místa. Pak už asi není důležité, jestli se hraje o jejich minulosti a jak se s tím vyrovnávají, ale řešit tu přítomnost, budoucnost. Jestli se tam dá vybudovat nějaké kulturní povědomí i díky těmto představením, jakási společná sounáležitost. Díky nimž vznikne nová tradice. Určitě to není první místo, kde se to děje. Zítra má mimochodem Marika Smreková referát o tom jak buduje festival na slovenské vesnici. Víta Větrovec už taky uvažuje o tom, jak s tím naložit dál. Ještě něco podobného dělala Anička Klimešová, která dělala něco podobného v docela problematickém regionu. Jedna věc jsou ti místní a druhá věc přitáhnout i jiné, například právě díky festivalům, kdy už se sjede širší spektrum, ale je to samozřejmě velmi problematické.

Mohly by inscenace studentů Ateliéru divadlo a vychovábyť podle Vás novou tradicí ve SH?

Určitě mohla. K tomu není co dodat.

V čem spatřujete přínos tohoto projektu pro studenty ADAV?

Určitě je to věc, kterou studenti můžou v budoucnu využít. Budou v místě, které bude mít více či méně nějakou kulturní tradici a to není jenom o to, že jsou to malé města a vesnice ale např. i sídliště ve velkoměstě. V takových místech, se to buduje stejně těžce, jako ve Stříbrných horách. Vytvořit vědomí určité sounáležitosti a příslušnosti k tomu místu není úplně lehké. Ale to jsou určitě myšlenky dobré, např. festival Mezi Panely v Bohunicích, který se podle mě už trošku od té původní myšlenky vzdaluje, a stává se z toho přehlídka. Přece jen to však místní vnímají a přijdou.

Jsou studenti našeho ateliéru vhodnými účastníky pro tuto dílnu? (Pokud ano/ne proč?)

Jednoznačně ano. Určitě to přispívá k tomu, o co se snažíme, aby si studenti osvojili dovednosti z široké škály naší profese. Kdy je součástí věci od prvotního nápadu až do realizace představení. Být u toho po celou dobu plně přítomen, kdy vidí, jak fungují jednotlivé složky, jako hudba, světlo, atd. Tohle všechno by měl v budoucnu víc či méně zvládnout sám a být jakýmsi garantem takové akce. Ta sounáležitost je u amatérských herců naprosto, podstatná, díky tomu i horší herecké výkony nehrají až tak velkou roli. Na přehlídkách vidíme představení, kdy se pokouší o realismus a psychologické herectví, berou se moc váž-

ně, to většinou nedopadne dobře. Naopak když vidíme, že si vlastně hrají a berou to s humorem, baví nás to zdaleka více.

Má smysl předmět Krajina, místo, historie zakotvit do pevného studijního plánu Ateliéru DaV? Dokážete si to představit v praxi?

Určitě je pro Ateliér tento předmět zcela podstatné. Pro mě je to stejné jako site specifík, který jiným způsobem reaguje na konkrétní místo. Všechno co pochází z konkrétního místa, stejně jako když absolvent přijde k zavedenému ochotnickému souboru z dané vesnice a určitým způsobem s nimi pracuje. To je otázka, jestli ten předmět jako takový. My s tím teď bojujeme u všech předmětů. Jak naučit lidi divadlo, využít všech možností, které nabízí. Postupně zjišťuju, jak je pro studenty náročné oprostít se od realističtějšího přemýšlení, přemýšlet v divadelním jazyce, využít zástupné rekvizity, jít do určité stylizace. Což je ale základ, který by se měl promítnout do celé řady předmětů a projektů. Čili každý předmět, který umožňuje průpravu pro jakousi inscenátorskou práci je naprosto podstatná. Určitě by si studenti měli zkusit více než hereckou práci, ale podílet se na jakémsi předvýzkumu toho kraje, hledat ten správný námět pro dané obyvatele, to pak budou ve své profesi nejvíce potřebovat. Určitě bych uvítala ještě větší spolupráci studentů na celku. Ta sounáležitost je u amatérských herců naprosto, podstatná, díky tomu i horší herecké výkony nehrají až tak velkou roli. Kdy to „pouze nehrají svoji roli“, ale jde cítit, že jim jde o společný celek. Že skrz sebe na jevišti zprostředkují to dílo, ne jen svůj herecký výkon. Což jde vidět i v projektech v horách, kdy u Frgošů jsme určitě u vás cítila určitou sounáležitost a to, že společně tvoříte celek. U Romeo a Julie jsem to tak už bohužel neměla, to sem spíše vnímala jako jednotlivé herecké exhibice.

Není od věci, aby si to zažili všichni studenti. Ale je potřeba správné motivace, aby neměli pocit, že je to „povinně“. V tomto případě se v tom kousnou. Nejsem pro, aby to byl volitelný předmět, jen ty studenty na to musíme připravit. Takže by to muselo dle mého názoru probíhat na dvakrát. Kdy se studenti podílejí na hledání materiálu, proběhne jakýsi předvýzkum a sítí se s tím místem, je to nesmírně podstatné a nedá se zvládnout v tom jednom týdnu. Mluvit s místními, poznat je předem, je zcela klíčové. Pro ně to nemá být zesměšnění, nemá je to kritizovat. Má to být pro ně zcela pozitivní zážitek, aby na to místo byli více hrdí, než doposud jsou.

Jak vidíte budoucnost projektu na Ateliéru DaV?

Určitě je tam možnost určitého vývoje. Pro výzkum typu tohoto divadla bych uvítala, kdyby se dané postupy a principy zkusili taky na jiném místě., aby bylo srovnání, které postupy fungují obecně, které můžou fungovat v jakékoliv jiné vesnici. Už vést výzkum jako projekt: divadlo daného místa, nalézt určitou obecnou platnost. Dalším vzorem může být vývoj projektů ve Velké Lhotě, kdy Víta už postupně zapojil i místní děti a hasičský sbor. To má velký smysl, když u projektu jde vidět jakási postupující linie.

Má obnova (tvorba) lidových tradic v našem Ateliéru místo? Popište prosím ve zkratce vývoj této oblasti v našem Ateliéru.

Byl tady projekt Adély Marešové, která chtěla v Bruntále zřídit kulturní centrum. Určitě k tomu tedy studenti inklinují, když tady ta možnost praxe je, tak je to skvělé. Je to celkově velmi důležité, udržet kulturu v daném místě. Dříve to více drželi ochotnické soubory, které ty akce spravovali, ale těch už nezůstalo tolik, velká část se jich rozpadla. Pokud od studenta očekáváme, že překročí to své „pracovní zařízení“, kdy je učitel ZUŠ, kdy se otevírají různé možnosti jak oslovit více divadlem, nebo paradivadlem, oslovit více to samotné místo a obyvatele.

Jaké jsou možnosti zajištění tohoto projektu po finanční stránce?

Finančně je to velmi náročné, to uznávám. Teď nastává doba, že pokud si to někdo z řad studentů nepodá ve specifickém výzkumu, tak ten projekt nemůže probíhat, protože jiná možnost financovat jej, zkrátka není. Další možnost je FRVUČ (fond rozvoje vzdělávací a umělecké činnosti), ale tu mělo deadline někdy v říjnu. Není to projekt, který by byl standartní a vešel se do rozpočtu Ateliéru.

Příloha č. 3: Rozhovor s Jáchymem Panáčkem a Lukášem Nedomlelem (Marie Bravencová)

12. října 2016 v Brně

Jáchym Panáček, 21 let, student Střední škola tradičních řemesel v Brně

Lukáš Nedomlel, 20 let, student Masarykovy univerzity - obor žurnalistika a filmové vědy

Jak dlouho žijete v Rýmařově? Jaké tam má kořeny vaše rodina?

Jáchym: Vlastně od narození.

Lukáš: Stejně tak.

Jáchym: Taťka se tam přestěhoval, on se narodil ve Valašsku. Z máminy strany se tam narodili všichni, babička, její mamka. Takže tak půl na půl.

Lukáš: Od máminy strany tam byli všichni, od táty se tam narodila babička a bydlela tam a děda se narodil ve Zlíně, po válce se pak přestěhovali do nějaké vesnice tam.

Jak se Vám tady žije? Hodláte se do tohoto Kraje vrátit?

Jáchym: Ten život je tam dost specifický. Mě to tam vlastně hrozně baví, je to tam takové osobní. Nevím, jestli bych se tam chtěl vrátit napořád a žít tam, ale asi by mi to ani nevadilo úplně. Mám to tam rád prostě. Je to tam takový malý, rodinný.

Lukáš: My jsme takový rodinný typy (smích). Mě to tam teda taky vyhovuje. Nějak jsem si tam zvykl na to žítí a nebaví mě, zvykat si někde jinde. Možná se tam chci ale jen vracet, třeba na víkendy a tak. Takhle to mám vlastně teď.

Jaké jsou vaše vztahy místních mezi sebou a s lidmi z ostatních vesnic?

Jáchym: Je to tam drbárna, všichni tam pomlouvají.

Lukáš: To jo, je to tím, že se tam všichni znají.

Jáchym: Ale zase sou tam docela přátelští lidi. Teda, když se pohybuješ mezi těma správnějma lidma, že jo. No a Stříbrný hory, to je prostě oáza...

A to myslíš penzion, nebo tu vesnici?

Jáchym: Asi penzion, mám tam s tím prostě skvělý zážitky spojený s tím divadlem s Váma, strašně mě to baví.

A znáte se s místními z té vesnice?

Lukáš: Ani moc ne, protože tam nikdo nebydlí. Známe jenom Julču z gymly a ... vlastně jenom Růžičkovi děcka pořádně známe. Ostatní jsme poznali až po první premiéře, co jsme s Váma hráli, což je docela zvláštní, že...

Jáchym: Oni do města moc nechodí, a my jsme neměli proč chodit tam. Žijou tam v těch horách a do Rýmáku se asi moc ani nedostanou, i když nevím. Takže jsme se neměli potkat kde.

Kolik má Rýmařov obyvatel?

Jáchym: Aj s těma prdelkama kolem cca 10 000 obyvatel)

Lukáš: Tak nějak no.

Jsou takové typy lidí i u Vás v Rýmáku (pozn. Rýmařov) nebo jsou jen ve Stříbrných horách?

Jáchym: Moc takových u nás není, ale taky máme své experty, třeba Jardu Šopika. To spíš Horňák má takový burany, kvěťáky.

Lukáš: Já jsem se teď díval na nějaký článek a tam bylo, že tam pořad v krajských volbách 85% volí komunisty. Oni tam žijou v nějakým svým vákuu a asi jim to tak vyhovuje.

Jáchym: on to ten Růžička vysvětloval, proč to tak je, ale já už nevím co říkal.(smích)

Lukáš: Tak je to tím odsunem, že je vysídlili - Němce. A zůstali tam jen ti „nemačenko“. Takže to tak vypadá. (smích)

Změnilo ve Stříbrných Horách něco v posledních letech?

Jáchym: To nevím, možná jo, ale já jsem si to neuvědomil.

Lukáš: Spíš cítím, že se měním já. Takže to nedokážu říct. Asi se na ty lidi spíš já dívám jinak. Jestli se změnili oni, tak nevím. Je podle mě větší snaha pořád různé akce. Tak třeba Summer camp festival. Mělo tam přijet nejvíc lidí, a vystoupit dost známý jména. Měli přijet, ale nepřišli, protože nedostali zapláceno, takže úplně propadák.

Jáchym: Dokonce tam pak místo nějaký kapely hrálo jen rádio. (smích)

Lukáš: Tak nakonec hrál snad jen David Koller, protože mu bylo líto těch lidí, co si zaplatili lístek. A bylo tam víc sekuritáků než návštěvníků. U nás ti lidi na tu kulturu zase tolik nejsou, nebo neznám moc těch, kteří by třeba zrovna do divadla jezdili. Pár výjimek možná.

A jaké jsou současné zvyky/tradice, které se udržely a kdo se o ně stará?

Jáchym: My tam nic nemáme- my jsme Sudeťáci. Hodně se chlastá. (smích)

Lukáš: Taky mě napadá hlavně ten chlast. Jsou tam třeba čtyři akce za rok, kdy se ti lidi slezou a pijou. Organizují to pořád ti samí lidi. Což je (přemýšlí) máme tam třeba soutěž v pojídání knedlíků. (smích) Nebo na Velikonoce chodí chlapi vymrskat holky, čarodejnice, taková ta klasika, ale to je zase jenom o tom ožrat se.

Jaký tam mají lidé vztah ke kultuře?

Jáchym: Dřív jsme jezdili s gymplem do divadla, ale že by jel někdo sám, to asi ne. Nevím, u nás to divadlo prostě moc nefrčí...

Lukáš: Občas hraje místní ochotníci z Rýmařova, letos hráli v létě Limonádový Joe – spíš jde o klasiku sousedského divadla. Pokoušel se tu udržet kulturu Adam Rybka, akademický sochař to je. Žije tam a má tam hospodu, snaží se tam pořádat různé koncerty, besedy, výstavy. Ale poslední dobou to upadá, asi už ho to nebaví.

Proč si myslíte, že kulturu místní moc nevyhledávají?

Lukáš: Tak třeba problém našeho muzea je, že je zaměřené na umění. Teda jako, ne že by to byl problém, ale ty lidi tam prostě abstraktní umění neláká. Já když jdu na nějakou vernisáž, tak sou tam třeba tři lidi, který to zajímá, ale to je vše. Předtím to bylo daleko zajímavější, třeba relikvie z 1. Světové války a tak. To chodilo lidí víc.

Lukáš: Na ty výstavy chodí taková „Rýmařovská kavárna“. Pár učitelů, pár lidí ze ZUŠky a pár lidí, co se tam jde zadarmo najíst, jako my. (smích)

Kolika projektů v horách jste se účastnili?

Jáchym: Nebyli jsme poprvé na Pokolení, pak jsme byli na Září, Na Frgoších, a pak jsme jednou vynechali, protože jsme se učili na maturu. (pozn. Jednalo se o představení poslední kovboj). To jsme se pak šli na představení jenom podívat. A potom Beďa s Váma.

Lukáš: Takže jsme se na tom podíleli čtyřikrát. A letos poprvé (u inscenace Beďa) jsme přibrali taky Vojtu, jako bubeníka.

Jaké to bylo, sledovat představení z druhé strany?

Lukáš: Bylo to úplně jiné, než kdybychom tam ten týden byli s Vámi. Jak sem se na to tak díval, představoval jsem si všechnu tu práci, co za tím je, ty zkoušky skoro do rána. Na to asi běžný divák nemyslí.

Jak jste se k tomuto projektu vlastně dostali?

Jáchym: *Jako poprvé, mi řekl tata, že tam jít musím, že se tam domluvil s Růžičkou. A já jsem do toho vůbec nechtěl jít, úplně: „néé já to nebudu dělat. (smích) Ale tak to zkusím, no. Sem si to představoval úplně jinak, takové víc asi... seriózní nebo nudné. Že mě to nebude bavit, že tam nebudu moct být kreativní, ale opak je pravdou.*

7. Jak hodnotíte spolupráci s režisérem M.T. Růžičkou?

Jáchym: *Super, super... (smích)*

Lukáš: *Na to nejde mít špatný vzpomínky i když on jich možná pár má. (smích)*

Jáchym: *Vždycky to je tak, že on na začátku přijde s nějakou super představou a během toho týdne se to pětkrát změní.*

Lukáš: *U Frgošů se to třeba měnilo dost. My jsme vlastně během toho zkoušení odjeli na výlet do Prahy, takže jsme měli málo času. Pak jsme se to museli učit strašně narychlo. Ale jeli jsme celou noc až do rána. Je to velká motivace.*

Jáchym: *Ale vlastně aj to nás bavilo.*

Lukáš: *Pro člověka je to vlastně výzva.*

Jak hodnotíte spolupráci se studenty našeho Ateliéru?

Jáchym: *Jsmo se zkamošili, ne? Poznal jsem super lidi a oni poznali mě. (smích) Jsem rád, ještě víc teď když jsem v Brně. Třeba i Bob Racek mi pomohl dost, pomáhá mi najít brigádu, občas něco dohazuje jednou za čas. Sem rád, že vás znám.*

Bylo to pro Vás vždycky stejné?

Lukáš: *Tak každá ta skupinka je v něčem specifická, každý řeší jiný věci.*

Jáchym: *To jo, Záře byla nejmíň. Hned ze startu, nevěděli jsme nic.*

Lukáš: *I to složení lidí vlastně.*

Jáchym: *I od Růžičky to bylo takové lepší, byl takový velkorysejší, ten chlápek. (smích)*

Lukáš: *Nebyl na nás ještě tak drzej. Ale i my jsme byli málo drzí, to je fakt. Ono je to dost oboustranné.*

Jáchym: *Mě to spíš přišlo takové intenzivnější. Třeba u Vás jde vidět, že jste si to víc užili než ti předtím, že jste takový vděčnější. Bylo to jako super, ale nebylo to pro mě tak silné.*

Jak se vyvíjela spolupráce během jednotlivých projektů?

Lukáš: *Poprvé jsme si vlastně u Záře jen tak brnkali na akustiku, cca 4 nebo 5 písniček a teď hrajeme mnohem víc. A není to jen taková výplň písničkami. Teď jsme přibrali i Vojtu, ten taky zapadl. Máme mnohem víc volnou ruku, můžeme sami vybírat písničky. Nebo během zkoušek improvizujeme a on řekne jo nebo ne.*

Jáchym: *Jo a taky se přidal Vojta, toho to taky bavilo, to de vidět. Stejně jak nás. Předtím to vlastně bylo tak, že jsme hráli když se herci přesouvali, nebo tak. Teď už jsme v tom představení dělali muzikou atmosféru. To bylo super.*

Jáchym: *U té lásky jsme dokonce hráli i s Mohrem, kterej měl klávesy.*

V čem je pro Vás spoluúčast na projektu přínosná?

Jáchym: *Mě to třeba hodně změnilo názor na divadlo. Já jsem předtím nějak na to žádný názor vlastně neměl. Nevěděl jsem vůbec, jak se to dělá, ale teď už mi přijde, že trochu poznám co jo, co ne.*

Lukáš: *Když jsme tam poprvé dělali Zář, tak jsem tam přišel s nějakým naivním povědomím, jak se to divadlo asi tak odehrává. A Růža všechny ty představy během jednoho večera úplně rozkopala na sračky. Takže moje představa o divadle je asi Růžičkova představa o divadle. Od té doby jsem třeba nebyl vůbec v takovým tom divadle, jak se tam má člověk vyšňořit a chodím spíš na akce studentů od Vás, nebo do Paradoxu. Přijde mi to zajímavější a zábavnější.*

Považujete inscenace ve Stříbrných horách za novou tradici?

Lukáš: *Bylo by to hezké, kdyby to pokračovalo nějak dlouhodobě.*

Jáchym: *Ale teď nevím, je to taková náhoda, než že by se s tím počítalo. Což je škoda, to mě sere. Třeba jo. Já bych byl rád.*

Lukáš: *Já bych taky rád. Ale záleží na těch lidech, že jo.*

Jaké jsou ohlasy od místních na inscenace, které zde vznikají?

Jáchym: *Kámošům se to líbí, chodí vždycky. Ale nemyslím, že jenom kvůli nám. Sami to pak řeší, baví se u toho. Akorát je blbý, že zase chcalo. To říkali všichni.*

Lukáš: *Já mám pocit, že je tam vždycky víc lidí, než předtím. Že ti lidi chodí víc a víc. Možná je to taky jediné divadlo co vlastně vidí.*

12. Spatřujete v inscenacích přínos pro místní obyvatele? Jaký...

Lukáš: *Jako třeba pro Květáka a tak? Takový člověk by prostě nešel na jiný divadlo, neviděli by nikdy nic takového neviděl. Že se to rozšíří i mezi tu vrstvu, která by se k tomu normálně nedostala.*

Jáchym: *Třeba i o tom začnou přemýšlet, o tom místě. Protože ten Růžin tak vždycky dá nějaký věci z té historie, nebo nějaký místní konflikt, nebo tak. Je docela fajn o tom vůbec přemýšlet. Myslím, že to ty lidi nutí přemýšlet.*

Lukáš: *Tam je tý kontroverze trochu potřeba, aby ti lidi vůbec přemýšleli z jakýho kontextu vycházejí.*

Jáchym: *Pár let zpátky se tam procházeli kolem nějaký Němci, jakože tam předtím bydleli a chtěli ty baráky koupit zpátky, ale už jim to nikdo neprodal. Což je hustý.*

Lukáš: *Ono je to důležité i předat dál těm mladým, protože další generace už to třeba nebude vědět. Takže vlastně bylo na čase tam tu otázku otevřít. Myslím, že by německý i český děcka měly vědět, jak to tam bylo. Ale tento motiv je v těch Růžinových představeních docela často a komunisty si taky bere dost do huby. Ale ten kraj si o to říká.*

Charakterizujte prosím, tento kraj v pěti slovech.

Jáchym: *Tak asi chlast, bída, nuda, ponurost. Ale zas tak špatný to není.*

Lukáš: *Teď si řekl totálně čtyři negativní slova a my se tam přitom každý víkend rádi vracíme.*

Jáchym: *To jo...*

Lukáš: *Třeba já bych řekl hudba, ten osumdesátkovej underground tam hodně přetrvává, to z té atmosféry jde cítit. Je tam vidět ten střet generací, těch starých co stojí furt za tím komunismem a sou konzervativní a pak těch mladých.*

Po určité diskuzi pojmy : Doma, příroda, izolace, dobrá muzika, PUNK

Příloha č. 4: Dotazník pro účastníky dílny (odpovědi Lukase Kavina a Jany Posníkové)

Dotazník pro účastníky divadelní dílny ve Stříbrných horách

Inscenace *Béďa aneb pohádka o Faustovi*

Jméno a příjmení účastníka: Jana Posníková

Věk: 25

Ročník, zaměstnání: 5. ročník MgA. ADaV JAMU, div. provozní/herečka

Měla pro Vás dílna přínos z hlediska vaší budoucí (současnou) profese po divadelní stránce?

Určitě ano. Nemá smysl zmiňovat, že každá tvorba a setkání, ať už s novými režiséry, či s těmi, co se potkáváme po několikáté, je zkušeností sama o sobě, i když i na tomto klišé něco bude. Hlavní přínos je v tom, že při tvorbě projektu jsou spolu účastníci týden v kuse (pokud tedy nějaký kazičlen nemusí odjet např. odehrát představení do Olomouce). Tato práce je mnohem intenzivnější, vyžaduje víc soustředění - člověk se musí rychleji naučit text, rychleji fixovat změny, pracovat s omezenějšími prostředky, (protože není měsíc ve městě, kde se dají sehnat nejrůznější typy kostýmů i rekvizit). Je to zkrátka jiná neobvyklá zkušenost ve ztížených podmínkách. A neméně přínosný je i fakt, že se se zkouší i hraje ve venkovních prostorech, kde je jiná akustika a člověk se kromě jiných věcí pere i s mlouvou a hlasitostí. Věřím, že pro jakoukoliv věkovou skupinu by tato práce byla přínosnou. A přínos vyloženě pro mě - nový koníček. Už mám za sebou dvě lekce praskání bičem a věřím, že to využiju v nějakém pěkném westernovém filmu :)))

Měla pro Vás dílna přínos z hlediska vaší budoucí (současnou) profese po pedagogické stránce?

Ano, díky tomu, že náš ročník není tvořen profesionálními herci, ale budoucími pedagogy dramatické výchovy, je od režiséra vyžadován jiný styl komunikace a jiný druh práce - práce s amatérským hercem - což je podle mě jedna z těch těžších věcí při tvorbě s neprofesionální skupinou. Je fajn, pozorovat dané motivace, kterými se snažil režisér našeho výkonu zkvalitnit :) Je to takový kurz účinné manipulace.

Vyhovovala Vám míra kooperace při tvorbě inscenace nebo byste uvítali vyšší rozsah spoluúčasti? (spolupráce na tvorbě dramaturgicko – režijní koncepce, spolurežie, atd..)

Myslím, že míra spoluúčasti byla naprosto v pořádku. Protože tvorba devíti lidí, s režisérem a hudebníky dokonce dvanácti, i v rámci dramaturgicko-režijní koncepce by byla velmi zdoluhavá a méně efektivní. Určitě bychom se nevyhnuli malým sporům, přece jen, představa každého z nás se může mírně lišit. Stejně jako při práci s neprofesionální skupinou je důležité, aby jeden člověk byl skupině nadřazený a udával koncepci i směr projektu.

Má podle vašeho názoru inscenace v dalších letech vzniknout v rámci týdenní dílny, nebo v rámci semestrální výuky? Popř. navrhuje jiné řešení koncepce?

Týdenní dílna je ojedinělou příležitostí nejen po stránce divadelní nebo pedagogické, ale i v rámci ročníku. Sama za sebe bych upřednostnila týdenní dílnu a teprve další semestr klasickou "semestrální výuku", protože si myslím, že po intenzivním týdenním kurzu v horách už další spolupráce bude jednodušší a je fajn zakusit oboje, jelikož každému může vyhovovat něco jiného.

Ovlivnila projekt spoluúčast herce z jiné divadelní školy, s rozdílným přístupem k divadelní tvorbě?

Nemyslím si, že by spoluúčast herce z jiné divadelní školy nějak zásadně projekt ovlivnila. Samozřejmě byl znatelný rozdíl, že náš ročník již tento styl práce minimálně jednou zažil. A také to, že se navzájem známe, což pro onoho studenta mohlo být ze začátku těžké. Díky intenzivní práci na projektu se ovšem tyto rozdíly velmi rychle stírají. Takže naopak si myslím, že ne herec z jiné školy ovlivnil projekt, ale projekt ovlivnil jiného herce.

Vidíte rozdílnost při procesu tvorby inscenace *Béďa* a inscenace *Vteřiny zapomnění*?

Samozřejmě je tvorba inscenací v hodně věcech podobná, a to včetně skoro celého inscenačního týmu, díky čemuž se příliš neliší ani přístup či metody pana režiséra nebo aktérů. Rozdíl je v tom, že přeci jen po zkoušení *Vteřiny zapomnění* jsme všichni odešli domů nebo za svými přáteli, takže jsme se tolik nevymanili z našeho běžného chodu. Zatímco u *Béďi* jsme spolu trávili i volné chvíle, večery i noci, takže po dvou dnech tak trochu zapomenete na každodenní starosti i radosti.

Dotazník pro účastníky divadelní dílny ve Stříbrných horách

Inscenace *Béďa aneb pohádka o Faustovi*

Jméno a Příjmení účastníka: Lukas Kavin

Věk: 28

Ročník, zaměstnání: 2.ročník MgA. studia na ADaV. Vedoucí divadelního /-ních kroužků, dílen ap.

Měla pro Vás dílna přínos z hlediska vaší budoucí (současnou) profese po divadelní stránce?

Měla, má a bude mít. Práce se zkušeným režisérem je vždy obohacujícím elementem v rámci (sebe-)vzdělávání divadelního pedagoga. Účastník takovéto dílny přece jen má možnost vyzkoušet jistý styl či možný způsob zobrazování myšlenek, poselství, apod., které jsou skryty v, pod, nad i za textem divadelní hry.

Měla pro Vás dílna přínos z hlediska vaší budoucí (současnou) profese po pedagogické stránce?

I zde platí heslo „Měla, má a bude mít“. Přece jen se u této týdenní dílny jedná nejen o práci se zkušeným režisérem, scenáristou a obecně řečeno divadelníkem, ale i o práci s pedagogem, kterého i někteří (známí) profesionální herci v České republice považují za pana učitele, ačkoliv po formální stránce jejich učitelem nikdy nebyl.

Nehledě na to, že divadelní pedagog má v popisu práce právě režii, konkrétněji režijní práci, s amatéry. Z vlastní zkušenosti vím, že se u režijní práce s divadelními či hereckými amatéry jedná o obtížnější práci než u režijní práce s profesionály. O tom se zmiňuji z toho důvodu, že náš ročník se skládá jak z herců, tak i z neherců, takže jsme všichni byli svědky toho, jak se musí, anebo může, ale i jak by se třeba nemuselo (ale klidně i mohlo - záleží na věkové kategorii ne-herce/ne-divadelníka) s neherci anebo jinými kolegy v rámci div. práce, práce na díle, nakládat. Učit kohokoliv k něčemu tak moc založenému na praktických zkušenostech jako je divadlo, bez praktických zkušeností nejde. A praktických zkušeností nikdy nemůže být dost.

Vyhovovala Vám míra kooperace při tvorbě inscenace nebo byste uvítali vyšší rozsah spoluúčasti? (spolupráce na tvorbě dramaturgicko – režijní koncepce, spolurežie, atd..)

Mně míra kooperace vyhovovala.

Má podle vašeho názoru inscenace v dalších letech vzniknout v rámci týdenní dílny, nebo v rámci semestrální výuky? Popř. navrhuje jiné řešení koncepce?

Dle mého názoru by tato týdenní dílna měla být pevně ukotvena v rozvrhu ADaV. Klidně si dílnu dovedu představit jako dílnu, která se koná dvakrát do roka. Z mé pozice si dovedu představit jednu dílnu ročně pro ADaV a další třeba pro studenty režie, anebo pro více ateliérů společně.

Ovlivnila projekt spoluúčast herce z jiné divadelní školy, s rozdílným přístupem k divadelní tvorbě?

Určitě ano. Totiž studenta ostravské konzervatoře, který se zřejmě nikdy s takovým ani s podobným přístupem k inscenační tvorbě nesetkal. Jak moc ho tento týden ovlivnil pozitivně nebo negativně asi dokáže nejlépe popsat a zhodnotit on sám.

Vidíte rozdílnost při procesu tvorby inscenace *Béd'a* a inscenace *Vteřiny zapomnění*?

Inscenace *Béd'a* se nazkoušela na specifickém místě (v Jeseníkách) a to za týden. *Vteřina zapomnění* se zkoušela delší dobu v Brně. To jsou fakta, která tvorbu ovlivní hodně. *Vteřina zapomnění* byla post-dramatickou generační výpovědí: hovorový jazyk, citáty atd.. Zatímco *Béd'a* byla inscenace která měla divadelní text, který byl napsán ve verších - ve své podstatě je *Béd'a* poněkud jinou řečí, ale ve verších napsaný *Faust*. Takže i z těchto důvodů se na inscenacích zákonitě pracovalo rozličně.

Přílohač. 5: *Bed'a aneb pohádka* (fotografie)

Obrázek č. 4: Představitel Bedi Jakub Chromčák

Obrázek č. 5: Představitelka Kočky (Mefista) Jana Posníková

Obrázek č. 6: Lukas Kavin v roli Psa/sluzebnika Wagnera

Obrázek č. 7: Davová scéna s „děťmi“

Obrázek č. 8: Pohled na scénu z hledišť – viditelné je výsečové nasvícení jeviště

Obrázek č. 9: Lukas Kavin jako Keř

7. Použité prameny

Literatura:

BROOK, Peter. *Pohyblivý bod: 40 let divadelního výzkumu 1946-1987*. Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon, 1996. ISBN 80-238-0632-7

BUBER, Martin. *Já a Ty*. Přeložil Jiří Navrátil a Petr Babka. Praha: Portál, 2016.

CÍLEK, Václav, SCHMELZOVÁ, Radoslava, ed. *Divadlo v netradičním prostoru, performance a site specific: současné tendence: [úvodní publikace]*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2010. ISBN 978-80-7331-184-1

DVOŘÁK, Jan. *Alt. divadlo: slovník českého alternativního divadla*. V Praze: Pražská scéna, 2000. ISBN 80-861-0213-0

HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2012. ISBN 978-80-7460-026-5.

KARLÍK, Josef. *Cesty k herectví*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2009. ISBN 978-808-6928-555

KLIMEŠOVÁ, Anna. *Hledání dramatického potenciálu místa a jeho využití v divadelní tvorbě* (bakalářská práce). Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér Divadlo a výchova, 2013.

KOMENSKÝ, Jan Amos, KOLÁR, Jaroslav, SELUCKÁ, Markéta a HAVELKA, Tomáš, ed. *Labyrint světa a ráj srdce*. V České knižnici vyd. 2. Brno: Host, 2014. Česká knižnice (Host). ISBN 978-80-7491-154-5

KOPECKÝ, Jan. *Divadlo a skutečnost*, In: Slovenské divadlo, 1965, č. 3.

MAREŠOVÁ, Adéla. *Kulturní potenciál města Bruntálu se zaměřením na divadlo* (bakalářská práce). Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014.

OKURKOVÁ, Monika. „Krajina, místo, historie“ – *divadelní pokus o obnovení lidových tradic ve vesnici Stříbrné Hory* (diplomová práce). Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2016.

PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník: [slovník divadelních pojmů]*. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 80-700-8157-0

PAVLOVSKÝ, Petr, ed. *Základní pojmy divadla: teatrologický slovník*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-727-7194-9

PĚCHA, Petr. *Folklorní divadlo* (diplomová práce). Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér Divadlo a výchova, 2011.

PRECLÍK, Vladimír. *Smírčí kameny*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0174-2

ROUBAL, Jan, KOVALČUK, Josef, MOTAL, Jan. *Divadlo jako neodhozený žebřík: texty o autorském, alternativním a studiovém divadle*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2015. ISBN 978-80-7460-085-2

SCHERHAUFER, Peter, SUCHOMELOVÁ, Jaroslava, ed. *Takzvané pouliční divadlo: (studie-fragment)*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2002. ISBN 80-854-2972-1

VÁCLAVOVÁ, Denisa, ŽIŽKA, Tomáš, DVOŘÁK, Jan, ed. *Site specific*. Praha: Pražská scéna, 2008. Panorama českého alternativního divadla. ISBN 978-80-86102-44-3.

ŽIDKOVÁ, Klára. *Pohraničí, domov můj? Soubor publicistických textů o proměnách krajiny a venkova na Sovinecku* (bakalářská práce). Brno: KMSŽ FSS MU, 2011.

Seznam audio nosičů:

Johan doktor Faust [LP]. Praha: Panton, 1972.

Internetové zdroje:

Co je to Sítka. *Sítka* © 2017 [online]. 3. ledna 2017 [cit. 3. června 2017]. Dostupné na internetu: <<http://sitko.jamu.cz/sitko.html>>

David Bowie - Lazarus. *YouTube* [online]. [cit. 17. prosince 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=y-JqH1M4Ya8>>

Divadelní a taneční oddělení. *Pracoviště Lidická* [online]. [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <http://lidicka.luzanky.cz/oddeleni/divadelni_a_tanecni_oddeleni/>

Horní Maršov [online]. [cit. 19. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.hornimarsov.cz/>>

Horní Maršov - Otevřené muzeum. *Facebook* [online]. [cit. 18. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <https://www.facebook.com/pg/Horn%C3%AD-Mar%C5%A1ov-Otev%C5%99en%C3%A9-muzeum-230163543690289/photos/?tab=album&album_id=656531324386840>

Chotěborky. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Chot%C4%9Bborky>>

Klima České republiky. *IN-POČASÍ* [online]. [cit. 10. prosince 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.in-pocasi.cz/archiv/klima.php>>

Kulturní a společenské akce. *Horní Město* [online]. [cit. 2. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.hornimesto.cz/index.php?nid=723&lid=cs&oid=2027113>>

Labyrint Svět. In: *YouTube* [online]. [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=PbxHEiBmURw>>

MAS Rýmařovsko. *Místní akční skupina Rýmařovsko* [online]. [cit. 12. prosince 2016]. Dostupné na internetu: <<http://mas.rymarovsko.cz/mas-rymarovsko>>

Memento mori. *YouTube* [online]. [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=90hqINi9ZgY&t=4s>>

OKURKOVÁ, Monika. *Krajina, místo, historie: Divadelní pokus o obnovu lidových tradic ve vesnici Stříbrné hory. Akademické studie DIFA JAMU* [online], 21. listopadu 2016 [cit. 10. prosince 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.jamu.cz/img/akademické-studie-difa-jamu/studie/studie/archiv-clanku/okurkova-monika-krajina-misto-historie.pdf>>

O regionu. *Rýmařovsko: Sdružení obcí* [online]. [cit. 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.rymarovsko.cz/o-regionu.html>>

Stříbrné Hory (Horní Město). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 16. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <[https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C5%99%C3%ADbrn%C3%A9_Hory_\(Horn%C3%AD_M%C4%9Bsto\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C5%99%C3%ADbrn%C3%A9_Hory_(Horn%C3%AD_M%C4%9Bsto))>

Studie sídelní struktury Moravskoslezského kraje. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2017-06-11]. Dostupné na internetu: <http://www.msk.cz/assets/uzemni_planovani/upl_0_studie_sidelni_struktury_msk.pdf>

The Doors - Not To Touch The Earth. *YouTube* [online]. [cit. 17. prosince 2017]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=6aNNlyxbG5g>>

Velká Lhota (Volfířov). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 10. prosince 2016]. Dostupné na internetu: <[https://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Lhota_\(Volf%C3%AD%C5%99ov\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_Lhota_(Volf%C3%AD%C5%99ov))>

VĚTROVEC, Vítězslav. *Obnova paměti vesnice – Inscenační činnost ve Velké Lhotě v letech 2008-2012. Akademické studie DIFA JAMU* [online], 5. srpna 2013 [cit. 10. prosince 2016], s. 1. Dostupné na internetu: <<http://akademickestudiedifa.jamu.cz/studie/studie/archiv-clanku/vitezslav-vetrovec-obnova-pameti-vesnice-inscenacni-cinnost-ve-velke-lhote-v-letech-20082012.html>>

Záměr a cíle projektu. *Otevřené muzeum* [online]. [cit. 18. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <http://www.otevrenemuzeum.cz/o_projektu/zamer_a_cile_projektu.html>

Ze života K. J. E. *YouTube* [online]. [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=f4Nab73K7pl&t=1507s>>